ÜZDIK QALAM

“MENTOR” ӘДІСТЕМЕЛІК ОРТАЛЫҒЫ

№35 (8) 2025

РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛЫ

REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL METHODOLOGICAL JOURNAL

WWW.MENTOR-EDU.COM

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ ЕРЕЖЕСІ

Мақсаты:

Педагогтердің ғылыми-танымдық әлеуетін дамыту. Басылымы Қазақстан Республикасының Мәдениет және ақпарат министрлігі Ақпарат комитетінде тіркеуге алынып, мерзімді баспасөз басылымын, ақпараттық агенттікті және желілік басылымды есепке қою туралы №KZ49VPY00083149 куәлігі 2023 жылы 04 желтоқсанында берілген, құжатқа сәйкес 2024 жылдан бастап шығарылады.

Кезеңдік басылым: 1 жылда 24 рет, қазақ, орыс және ағылшын тілінде жарық көреді. Журналда Қазақстан Республикасының арнайы және жоғары оқу орындары, мектепке дейінгі ұйым, ЖББОМ педагогтерінің шетелдік ғалымдар, ғылыми-зерттеу мекемелерінің ғалымдары орындайтын (орындаған) іргелі және қолданбалы ғылыми зерттеулердің, эксперименттік әзірлемелердің нәтижелері, сондай-ақ ғылымиақпараттық материалдар және т.б. жарияланады.

ЖАУАПТЫЛАР:
Бас редактор:
Нурбергенова Сауле Турмаганбетовна
Бас редактордың орынбасары:
Давлеткалиева Елизавета Султановна
Редакция алқасы:
Кадирова Зина Кадиркызы
Сулекенова Гульжан Утесиновна
Рысбекова Айнур Маратовна
Муханбедин Аружан Айбаркызы
Меншік иесі: «Mentor» әдістемелік орталығы (Ақтөбе қаласы)

Редакцияның мекен-жайы: Индексі-030000
Ақтөбе қаласы, А.Молдагулова даңғылы 66/2
Авторлар қолжазбасы, суреттер өңделмейді және кері қайтарылмайды.
Журналда жарияланған материалдары көшіріп немесе өңдеп басу үшін редакцияның жазбаша рұқсаты алынып, сілтеме жасалуы міндетті.
Журналға жинақтарыңызды kalam2025@mail.ru. почта арқылы жіберулеріңізге болады.

МАЗМҰНЫ

Ардашева Шырайлым Ерсынқызы 3
Аметова Айгүл Нагиқызы..... 5
Аллахверанова Тамина Мирсаидовна..... 8
Байғазы Мейірбек Әділбекұлы..... 11
Белая Светлана Владимировна..... 13
Дюсенбаева Гульжан Амангазиевна..... 15
Еламанов Батырбек Серикбекұлы..... 18
Еламанова Маржан Кудайбергенкызы..... 21
Елубаева Акерке Жалгасбековна..... 23
Есетова Майрамгул Орынбасаровна..... 26
Ержанова Жулдыз Кибашевна..... 28
Жазимова Орынгул Тургалиевна..... 30
Жиенбаева Құндыз Бибіталықызы..... 33
Звижинская Наталья Ивановна..... 36
Кулманова Гульнара Казикановна..... 44
Кулшарова Айнур Мирамовна..... 46
Нурмагамбетова Асель Муратовна..... 47
Оспанова Гульбахит Серикпаевна..... 49
Сарсенбаева Акбота Амангазиевна..... 52
Тогузбаева Гульмира Жаксылыковна..... 54
Ұлықбан Гүлгүл Ерікқызы..... 58

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

КОМПЬЮТЕРЛІК ЖОБАЛАУДАҒЫ (CAD) ЗАМАНАУИ БАҒДАРЛАМАЛАР

Ардашева Шырайлым Ерсынқызы,
Абай облысы Аягөз қаласы
«Аягөз қаласының политехникалық колледжі» КМҚК-нің
графика және жобалау пәнінің оқытушысы

Қазіргі заманда инженерия, архитектура, өндіріс, дизайн және көптеген техникалық салалар компьютерлік жобалаусыз елестету мүмкін емес. Компьютерлік жобалау немесе Computer-Aided Design (CAD) – бұл өнімдер мен жүйелерді цифрлық форматта жобалауға, модельдеуге және құжаттауға арналған технологиялар жиынтығы. Бұл құралдар өндіріс процесін оңтайландырып, жобалаудың дәлдігін арттырып, шығындарды азайтуға мүмкіндік береді.

Компьютерлік жобалау жүйелері XX ғасырдың екінші жартысында пайда болғанымен, соңғы онжылдықтарда олар айтарлықтай дамып, заманауи технологиялармен толықтырылды. Бұл мақалада компьютерлік жобалауда қолданылатын заманауи бағдарламалардың ерекшеліктері, мүмкіндіктері, қолдану салалары мен болашағы туралы кеңінен сөз болады.

Заманауи жобалау бағдарламалары тек сызбалар мен 3D модельдер жасаумен ғана шектелмейді. Олар инженерлік анализдер, визуализация, симуляция, генеративті дизайн, бұлттық технологиялар мен жасанды интеллект сияқты көптеген бағыттарды қамтиды.

1. Параметрлік жобалау

Параметрлік жобалау бағдарламаларының негізгі ерекшеліктерінің бірі болып табылады. Бұл әдіс арқылы объектінің өлшемдері мен басқа да қасиеттері белгілі бір параметрлерге байланысты анықталады. Егер параметрлер өзгерсе, модель автоматты түрде қайта есептеледі. Бұл тәсіл жобалауда икемділік пен тиімділікті арттырады.

2. 3D модельдеу және визуализация

Компьютерлік жобалау бағдарламалары 3D модельдерді жасау мен визуализациялау мүмкіндіктерін ұсынады. Бұл әсіресе күрделі механизмдерді, бөлшектерді немесе ғимараттарды жобалағанда өте пайдалы. Қазіргі бағдарламаларда модельге текстура, жарық, көлеңке қосып, оны шынайы түрде көрсетуге болады. Бұл клиенттер мен тапсырыс берушілер үшін жобаны түсінуді жеңілдетеді.

3. Инженерлік симуляция және талдау (CAE интеграциясы)

Көптеген заманауи компьютерлік жобалау жүйелері инженерлік талдау құралдарымен жабдықталған. Бұл құрылымдардың беріктігін, материалдардың жүктемеге төзімділігін, жылу таралуын және басқа да физикалық параметрлерді модельдеуге мүмкіндік береді. Мұндай мүмкіндіктер инженерге жобаның әлсіз тұстарын ерте анықтап, оларды түзетуге көмектеседі.

4. Генеративті дизайн

Генеративті дизайн – бұл жобалаудағы жаңа бағыттардың бірі. Бағдарлама берілген шектеулер мен талаптар бойынша бірнеше балама дизайн нұсқаларын автоматты түрде жасайды. Мысалы, берілген күш, салмақ, өлшем мен материал параметрлері бойынша бағдарламаның өзі ең тиімді құрылым нұсқасын ұсына алады.

5. Бұлттық технологиялар және қашықтан жұмыс істеу

Көптеген бағдарламалар қазіргі таңда бұлттық платформаларда жұмыс істеуге бейімделген. Бұл бірнеше инженерлерге бір жобада бір уақытта жұмыс істеуге мүмкіндік береді. Сондай-ақ бұлтта

сақталатын жобалар әрдайым қолжетімді, деректер жоғалуының алдын алады және резервтік көшіруді оңайлатады.

6. Жасанды интеллект және автоматтандыру

Жасанды интеллект компьютерлік жобалау жүйелеріне кіріктіріліп, жобалау процесін автоматтандыруда үлкен рөл атқарып отыр. Мысалы, бағдарлама қателерді автоматты түрде тауып, ұсыныстар береді немесе белгілі бір шаблондар негізінде жобалау шешімдерін жылдам ұсынады.

7. AR/VR технологиялары

Толықтырылған және виртуалды шындық технологиялары жобалауда үлкен рөл атқара бастады. CAD модельдерін виртуалды көзілдіріктер арқылы кеңістікте көруге болады. Бұл әдіс әсіресе архитектура, интерьер дизайны және қала құрылысы салаларында жиі қолданылады.

Компьютерлік жобалау бағдарламаларының қолдану салалары

Компьютерлік жобалау технологиялары көптеген салаларда қолданылады және әрбір сала үшін арнайы функционалдығы бар бағдарламалар ұсынылады.

1. Машина жасау және өндіріс

Механикалық бөлшектер мен механизмдерді жобалау CAD жүйелерінің ең басты қолдану бағыттарының бірі. Инженерлер бөлшектерді 3D форматта жобалап, олардың өзара байланысын тексереді. Сонымен қатар, олар қозғалыс траекторияларын, жүктеме таралуын симуляциялайды.

2. Сәулет және құрылыс

Компьютерлік жобалау жүйелері ғимараттар мен құрылыстарды жобалауда да кеңінен қолданылады. Сәулетшілер ғимараттың құрылымын, интерьерін, материалдарын модельдей алады. BIM (Building Information Modeling) технологиялары құрылыс процесін толық бақылауға мүмкіндік береді.

3. Электроника және электротехника

Электрондық сызбалар, схема тақталарын жобалау, сымдардың орналасуы сияқты міндеттер үшін арнайы компьютерлік жобалау жүйелері бар. Мұндай бағдарламалар компоненттердің байланысын, ток жүктемесін, қысқа тұйықталу мүмкіндігін алдын ала көрсетеді.

4. Авиация және автокөлік индустриясы

Авиация және көлік салаларында жоғары дәлдік пен аэродинамика маңызды болғандықтан, Компьютерлік жобалау бағдарламалары арқылы қозғалтқыштар, дене бөліктері және жүйелер жобаланады. Сонымен қатар, виртуалды тестілеулер арқылы құрылымдардың қауіпсіздігі бағаланады.

5. Өнеркәсіптік дизайн және тұрмыстық техника

Өнімнің сыртқы көрінісі мен эргономикасын жобалау да компьютерлік жобалау жүйелері арқылы жүзеге асады. Бұл салада визуализация мен материал текстурасы ерекше маңызды.

6. Медицина және биоинженерия

Заманауи бағдарламалар арқылы протездер, имплanttар, медициналық құралдар жасалады. 3D модельдеу науқастың нақты анатомиясына сәйкес протез жобалауға мүмкіндік береді.

Танымал заманауи компьютерлік жобалау бағдарламалар

Қазіргі таңда нарықта ондаған түрлі CAD бағдарламалар бар. Әрқайсысы өзінің қолдану саласына, функционалдығына және икемділігіне байланысты ерекшеленеді.

Autodesk AutoCAD – ең танымал 2D және 3D жобалау бағдарламасы. Ол әмбебаптығымен және кең қолдану салаларымен ерекшеленеді. Архитекторлар, инженерлер және дизайнерлер жиі пайдаланады.

SolidWorks – машина жасау мен өндіріс салаларында кеңінен қолданылатын 3D CAD бағдарламасы. Оның параметрлік модельдеу және симуляция мүмкіндіктері өте қуатты.

Fusion 360 – бұлттық негіздегі CAD/CAM бағдарламасы, прототип жасаудан бастап өндіріс процесіне дейінгі кезеңдерді қамтиды. Жас дизайнерлер мен стартаптар үшін тиімді құрал.

CATIA – авиация мен көлік өнеркәсібінде қолданылатын қуатты жүйе.

Ірі корпорациялар, әсіресе Airbus және Boeing, бұл жүйені белсенді қолданады.

SketchUp – архитектура мен интерьер дизайнында жиі қолданылатын оңай интерфейсті бағдарлама. AR/VR құралдарымен жақсы үйлеседі.

FreeCAD және LibreCAD – ашық бастапқы кодты, тегін CAD шешімдер. Оларды білім беру саласында және қарапайым жобаларда қолдануға болады.

Артықшылықтары мен кемшіліктері

Артықшылықтары:

- Дәлдік және сапа – CAD жүйелері миллиметрге дейінгі дәлдікпен модель жасауға мүмкіндік береді.
- Уақытты үнемдеу – автоматтандырылған функциялар жобалау уақытын қысқартады.
- Қайта қолдану – дайын модельдерді, шаблондарды басқа жобаларда қайта пайдалануға болады.
- Көрнекілік – 3D модельдеу және визуализация клиентпен түсіністік орнатуға көмектеседі.
- Қате ықтималдығын азайту – инженерлік симуляциялар жобадағы әлсіз жерлерді алдын ала анықтайды.

Кемшіліктері:

- Бағдарламалар құны жоғары – кейбір компьютерлік жобалау жүйелерінің лицензиясы өте қымбат.
- Оқыту күрделілігі – күрделі интерфейстерді меңгеру үшін арнайы курстар қажет.
- Қуатты техникалық жабдық керек – күрделі модельдерді өңдеу үшін жоғары өнім

Заманауи компьютерлік жобалау бағдарламалары инженерлік, сәулеттік және өндірістік жобалаудың ажырамас бөлігіне айналды. Олар жобалау үдерісін жылдамдатып, дәлдігін арттырып, өнім сапасын жақсартуға мүмкіндік береді. Параметрлік модельдеу, генеративті дизайн, бұлттық технологиялар мен жасанды интеллект интеграциясы сияқты заманауи мүмкіндіктер компьютерлік жобалау жүйелерінің болашағы зор екенін көрсетеді. Алдағы уақытта бұл технологиялар одан әрі дамып, әр саладағы жобалаудың тиімділігі мен икемділігін арттыра береді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Әбдіғаппарұлы, Т. Инженерлік графика негіздері. – Алматы: Қазақ университеті, 2021. – 248 б.
2. Бейсеков, Т. Сызба геометрия және инженерлік графика. – Алматы: Білім, 2018. – 216 б.
3. Қанатұлы, М. Компьютерлік жобалау және CAD жүйелері. – Астана: Фолиант, 2020. – 302 б.
4. Мырзақасымов, С. AutoCAD бағдарламасы: теория және тәжірибе. – Шымкент: ОҚМУ баспасы, 2019. – 185 б.
5. Шарипов, А. Машина жасауға арналған компьютерлік жобалау. – Қарағанды: Технополис, 2022. – 198 б.

ТАРИХ САБАҒЫНДА ҚҰНДЫЛЫҚТАРҒА БАҒЫТТАЛҒАН БІЛІМ БЕРУДІҢ ӘДІСТЕМЕЛІК НЕГІЗДЕРІ

Аметова Айгүл Нагиқызы,
Ақтөбе облысы, Шалқар ауданы, Аққайтым ауылы
Жаңақоныс ЖОББ мектебінің тарих пәнінің мұғалімі

Бүгінгі таңда әлемде білім беру жүйесіне қойылатын талаптар өзгеріп келеді. Қазіргі қоғам тек білімді емес, сонымен қатар рухани-адамгершілік қасиеттері қалыптасқан, өз елінің тарихын, мәдениетін құрметтейтін, жеке пікірін дәлелдей алатын азаматтарды қажет етеді. Осы тұрғыдан алғанда, білім беру тек

ақпарат жеткізумен шектелмей, оқушылардың тұлғалық дамуына, олардың құндылықтық бағдарын қалыптастыруға бағытталуы тиіс.

Құндылықтарға бағытталған білім беру – бұл оқушының ішкі жан дүниесіне әсер етіп, оның адамгершілік қасиеттерін дамытуға, өмірге деген көзқарасын қалыптастыруға арналған үдеріс. Бұл үрдістің негізінде тұлғаның рухани өсуі, тарихи санасы мен ұлттық болмысы жатыр. Тарих пәні – осы мақсатқа жетудің ең тиімді құралдарының бірі. Себебі тарих арқылы біз ұлттың өткені мен бүгінін, тағдыры мен мәдениетін, қайғысы мен жеңісін зерделейміз.

Тарих сабағы – өткен оқиғаларды баяндау емес, ол – оқушыларға өмірлік маңызды құндылықтарды түсіндіретін, ұлттық және азаматтық сана қалыптастыратын, тұлғалық жауапкершілікті дамытатын пән. Бұл рефератта тарихты оқыту барысында құндылықтарға бағытталған білім берудің әдістемелік негіздері, тәсілдері мен тиімділігін қарастырылған.

1. Құндылықтарға бағытталған білім берудің мәні мен маңызы

Құндылық – адам өмірінің мәнін айқындайтын рухани категория. Қоғамдағы, отбасындағы, білім беру саласындағы қатынастар осы құндылықтарға негізделеді. Мектеп қабырғасынан бастап, оқушы бойында құндылықтарды қалыптастыру – оның болашақ өміріне әсер ететін маңызды кезең.

Құндылықтарға бағытталған білім беру – бұл білім алушының тек танымдық емес, сонымен қатар тұлғалық, рухани дамуын қамтамасыз етуге бағытталған оқыту жүйесі. Мұндай білім беру:

- Оқушылардың адамгершілік қасиеттерін дамытады;
- Ұлттық сана мен отансүйгіштік сезімін оятады;
- Тарихи оқиғаларға баға бере алатын қабілет қалыптастырады;
- Өмірлік маңызы бар шешім қабылдай алу қабілетін жетілдіреді.

Қазіргі білім стандарттары құндылықтарға негізделген білім беруді басым бағыттардың бірі ретінде көрсетіп отыр. Бұл бағытта тарих пәнінің рөлі айрықша. Себебі ол нақты фактілерге сүйене отырып, оқушыны шынайы өмірлік мысалдар арқылы ойландырады, салыстырады, тарихи оқиғалар мен тұлғалардың әрекеттеріне баға беруге үйретеді.

2. Тарих пәнінің құндылықтық әлеуеті

Тарих – халықтың жады. Ол арқылы ұрпақтар сабақтастығы, ұлттық бірегейлік, ұлттың рухани тұтастығы қалыптасады. Тарихи білім оқушылардың дүниетанымын кеңейтеді, патриоттық сезімін дамытады, азаматтық жауапкершілігін арттырады. Сонымен қатар, тарих сабағында оқушылар тек оқиғаларды ғана емес, сол оқиғаларға қатысқан адамдардың өмірлік ұстанымдарын, құндылықтарын зерделейді.

Мысалы, Қазақ хандығының құрылуы – еркіндік пен тәуелсіздікке ұмтылудың көрінісі. Алаш қозғалысы – ұлт тағдыры үшін күрестің символы. Ұлы Отан соғысы – отансүйгіштік пен ерліктің, халықтар достығы мен бірліктің үлгісі. Желтоқсан оқиғасы – еркіндік пен әділет үшін күрестің жаңа беті.

Осы тарихи оқиғаларды талдау барысында оқушылар келесі құндылықтарды меңгереді:

- Отанға деген сүйіспеншілік
- Азаматтық жауапкершілік
- Әділеттілік пен еркіндік
- Ұлттық болмыс пен мәдени мұра
- Төзімділік пен бейбіт өмірге ұмтылыс

3. Құндылықтарға бағытталған оқытудың әдістемелік тәсілдері

Құндылықтарға бағытталған оқытуды тиімді ұйымдастыру үшін мұғалім түрлі әдіс-тәсілдерді қолдануы қажет. Бұл әдістер оқушыны тек тыңдаушы емес, белсенді зерттеуші, ойланушы, талдаушы, тұжырым жасаушы тұлға ретінде қалыптастырады.

Рөлдік ойындар

Бұл әдіс оқушыларды тарихи оқиғалар мен тұлғалардың рөліне еніп, сол кезеңнің құндылықтарын өз көзімен көргендей сезінуге мүмкіндік береді. Мысалы, «Алаш Орда үкіметінің құрылуы» тақырыбында оқушылар Алаш зиялыларының рөлін ойнап, олардың ұстанымдарын түсінеді, еркін ой айтуға машықтанады.

Дебаттар мен пікірталастар

Оқушылар тарихи мәселелер бойынша өз көзқарасын білдіріп, қарсы пікірлермен жұмыс жасайды. Бұл әдіс арқылы олар өз ойларын дәлелдеп үйренеді, әділеттілік пен еркіндік құндылықтарын ұғынады. Мысалы, «Қазақ хандығы мен жоңғар шапқыншылығы» тақырыбында пікірталас ұйымдастыру арқылы оқушылар отансүйгіштік, бірлік құндылықтарына терең бойлайды.

Жобалық жұмыстар

Оқушылар белгілі бір тарихи тақырып аясында зерттеу жасап, өз еңбектерін презентация, постер, буклет немесе мақала түрінде ұсынады. Бұл оларға тарихи тұлғалармен тереңірек танысуға, олардың өмірлік ұстанымдарын түсінуге мүмкіндік береді. Мысалы, «Менің батыр бабам», «Ұлттық киім – мәдени мұра», «Қазақстан – этностардың бейбіт мекені» тақырыптарында жобалар ұйымдастыруға болады.

Тарихи құжаттар мен дереккөздермен жұмыс

Тарихи құжаттармен танысу оқушының сыни ойлау қабілетін дамытады, дерекпен жұмыс жасау дағдыларын қалыптастырады. Мысалы, Алаш қозғалысының бағдарламасы, сталиндік қуғын-сүргінге байланысты сот үкімдері немесе тарихи қайраткерлердің естеліктерін талдау оқушылардың әділеттілік, еркіндік, адам құқықтары сияқты құндылықтарды терең түсінуіне әсер етеді.

Эссе жазу

Оқушылардың тақырып бойынша өз ойын еркін жеткізуіне мүмкіндік беру де құндылықтық оқытудың бір жолы. Эссе оқушының ішкі жан дүниесін ашуға, өз көзқарасын білдіруге, өткеннен сабақ алуға жағдай жасайды. Мысалы, «Менің еркіндік туралы түсінігім», «Мен үшін Отан деген не?», «Тарихи тұлға – менің үлгі тұтар адамым» сияқты тақырыптар оқушыны ойландырып, өмірлік ұстанымын қалыптастырады.

4. Құндылықтарды дарытудың нақты мысалдары

«Алаш қозғалысы» сабағы.

Бұл тақырыпты оқытуда оқушылар тек дерек емес, Алаш қайраткерлерінің арманын, ерік-жігерін, ұлттық мұратқа адалдығын сезінеді. Мұғалім оларды тарихи пікірталасқа тартып, сол дәуірдің дилеммасын талдауға мүмкіндік береді: тәуелсіздік пе, автономия ма? Кеңестік жүйеге бейімделу ме, әлде қарсы тұру ма?

«Ұлы Отан соғысы» сабағы

Оқушылар майдангерлердің ерлігін, тылда еңбек еткен халықтың қажырлы еңбегін зерттеу арқылы отансүйгіштік пен батырлықты ұғынады. Қарапайым адамдардың тағдыры, жеңіс үшін төгілген қан – бұл тек факт емес, бұл – құндылықтың тірі көрінісі.

«Желтоқсан оқиғасы» сабағы

Бұл сабақта оқушылардың бойында азаматтық сана қалыптасады. Олар кеңестік жүйенің әділетсіздігіне қарсы шыққан жастардың ерлігін бағалайды, азаттық пен еркіндікке деген құрметі артады.

5. Құндылыққа бағытталған білім берудің нәтижелері

Құндылықтарға негізделген тарих сабағы нәтижесінде:

- Оқушылар тарихи оқиғаларға сыни тұрғыдан қарап, өз бағасын бере алады;
- Тарихи тұлғалардан үлгі алып, өзінің өмірлік ұстанымын қалыптастырады;
- Ұлттық тарихқа деген құрметі артады;
- Азаматтық жауапкершілігі жоғары, әлеуметтік белсенді тұлға ретінде қалыптасады;
- Тарихты терең түсіну арқылы болашаққа сеніммен қарайды.

Құндылықтарға бағытталған білім беру – бұл бүгінгі күннің маңызды талабы. Әсіресе, тарих пәні мұғалімі осы үдерістің басты жүргізушісі бола алады. Себебі тарих – тек ақпарат емес, ол – тәрбие, ол – рух, ол – болашақ ұрпақтың идеологиялық негізі. Оқушыларға өткенді үйрету арқылы біз олардың болашағына жол сілтейміз.

Тарих сабағында құндылықтарға бағытталған оқыту – бұл оқушыны тек біліммен емес, жүрекпен тәрбиелеу. Ол арқылы біз шынайы азаматты, елін сүйетін ұрпақты тәрбиелей аламыз. Құндылықтарға негізделген оқыту – ұлттық болмысымызды сақтаудың, рухани жаңғырудың, ұрпақ сабақтастығын жалғастырудың басты жолы.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Айтмамбетова Б.Ғ. «Тұлғаны дамытушы мұғалім». – Алматы: Дарын, 2003.

2. Атабаев Қ.М. «Тарих тағылымы және ұрпақ тәрбиесі». – Алматы: Қазақ университеті, 2002.

3. Қалиев С. «Қазақ этнопедагогикасының теориялық негіздері мен тарихы». – Алматы: Рауан, 1998.

4. Өмірбаева К. «Құндылықтар арқылы оқушылардың тұлғалық дамуын қалыптастыру жолдары» // Ұлағат журналы. – 2019. – №4.

5. Сариева Г. «Тарих пәні арқылы құндылықтарды дарыту». – Білім берудегі жаңалықтар журналы, №5, 2021.

6. Шапағатов М. «Оқушылардың тарихи санасын қалыптастыру». – Алматы: Білім, 2010.

ИНТЕГРИРОВАННЫЕ УРОКИ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ

Аллахверанова Тамина Мирсаидовна,
учитель начальных классов КГУ СШ №3 города Актобе

Современная система начального образования ставит перед педагогами задачи не только передавать знания, но и формировать целостное понимание мира у младших школьников. В этом контексте значительную роль играют интегрированные уроки — методика, позволяющая объединить содержание различных учебных предметов в единое целое. Интеграция способствует развитию у детей системного мышления, повышению интереса к учебе и более глубокому усвоению материала.

Введение интегрированных уроков в образовательный процесс начальной школы направлено на решение многих педагогических задач: развитие познавательной активности, формирование межпредметных связей, создание условий для личностного и творческого роста ребёнка. В современном образовательном стандарте интеграция является одним из

ключевых направлений, позволяющих повысить качество обучения и воспитания.

Интегрированный урок — это форма учебной деятельности, в ходе которой осуществляется целенаправленное объединение содержания и методов нескольких учебных предметов. Цель такой интеграции — создание единого учебного пространства, в котором знания преподносятся комплексно, а не разрозненно.

Интеграция в образовании бывает разной: вертикальная и горизонтальная. Вертикальная интеграция предполагает объединение знаний на разных ступенях образования, а горизонтальная — объединение содержания и задач разных учебных дисциплин, преподаваемых в одном классе. В начальной школе преимущественно применяется горизонтальная интеграция — например, объединение уроков русского языка и познание мира, математики и естествознания.

Интегрированные уроки преследуют несколько основных целей. Во-первых, они способствуют формированию целостного представления у младших школьников о предмете изучения. Во-вторых, помогают развить умение устанавливать связи между различными областями знаний, что особенно важно для системного восприятия мира. Кроме того, интеграция повышает интерес к учебе за счёт разнообразия методов и форм работы, формирует универсальные учебные действия (УУД), такие как анализ, синтез и сравнение, а также способствует развитию творческих способностей и критического мышления.

Задачи каждого интегрированного урока зависят от выбранной темы и предметов, которые объединяются. Например, при объединении уроков литературы и познание мира можно не только познакомить детей с произведением, но и раскрыть природные явления, описанные в тексте.

Проведение интегрированных уроков требует особой подготовки и тщательного планирования со стороны учителя. Первое, на что необходимо обратить внимание, — выбор тем и содержания урока. Темы должны быть логически взаимосвязаны и близки по смыслу. К примеру, урок на тему «Осень» может объединить изучение познание мира, чтение стихотворений и рисование осенних листьев.

Следующий важный момент — разработка учебных задач, которые учитывают специфику нескольких предметов одновременно. Это позволяет детям увидеть и осознать взаимосвязь между разными областями знаний. Для реализации таких задач педагог использует разнообразные формы и методы работы: групповые занятия, игровые технологии, творческие задания, проектную деятельность.

Оценка результатов интегрированных уроков также имеет свои особенности. Учитель должен оценивать не только усвоение знаний, но и развитие навыков межпредметного мышления, творческие способности, умение работать в коллективе.

Преимущества интегрированных уроков в начальной школе очевидны. Во-первых, они обеспечивают целостность восприятия учебного материала — знания преподносятся не отдельными фрагментами, а как взаимосвязанный комплекс. Это способствует развитию системного мышления у младших школьников.

Во-вторых, интегрированные уроки способствуют развитию познавательного интереса и мотивации к учебе, поскольку они включают разнообразные и интересные формы работы. В-третьих, такой подход экономит учебное время, позволяя за один урок решать несколько образовательных задач.

Кроме того, интеграция помогает развивать творческие навыки и творческий подход к решению учебных и жизненных задач, что особенно важно для младших школьников.

Для наглядности можно рассмотреть несколько примеров интегрированных уроков.

Первый пример — урок на тему «Весна в природе», который объединяет познание мира, русский язык и изобразительное искусство. На таком уроке дети знакомятся с изменениями в природе весной, читают и обсуждают стихотворение о весне, а затем рисуют весенний пейзаж. Также учитель уделяет внимание новым словам, связанным с темой.

Второй пример — урок «Математика и природа». Здесь школьники изучают геометрические формы на примерах листьев, цветов и насекомых. Они решают задачи, используя натуральные объекты, и создают схемы и рисунки, что помогает закрепить математические знания через практическое применение.

Третий пример — урок «Физкультура», который объединяет окружающий мир, физическую культуру и музыку. В рамках этого урока дети изучают правила здорового образа жизни, выполняют комплексы упражнений под музыку, обсуждают роль спорта и музыки в жизни человека.

Несмотря на многочисленные преимущества, внедрение интегрированных уроков в начальной школе сопровождается определёнными трудностями. Одной из главных проблем является повышенная нагрузка на учителя, так как для качественного проведения уроков нужно обладать глубокими знаниями сразу по нескольким предметам.

Кроме того, сложно тщательно планировать уроки, подбирая логически взаимосвязанные темы и задачи. Трудности вызывает и оценка результатов, ведь необходимо объективно оценить достижения по разным направлениям одновременно.

Также следует учитывать, что учащиеся могут по-разному воспринимать материал, особенно если интегрируются предметы с разной сложностью и уровнем усвоения.

Для успешного внедрения интегрированных уроков важно проводить системную методическую работу, обмениваться педагогическим опытом и применять современные образовательные технологии.

Интегрированные уроки в начальной школе являются эффективной формой организации учебного процесса, способствующей формированию у младших школьников целостного и системного понимания учебного материала. Такая форма работы развивает умение устанавливать межпредметные связи, активизирует познавательную активность, повышает мотивацию и интерес к учёбе.

Основные преимущества интеграции — это целостность восприятия знаний, развитие творческих способностей и экономия времени. Вместе с тем, педагогам необходимо учитывать трудности, связанные с повышенной нагрузкой и сложностями планирования и оценки.

В условиях современного образования, ориентированного на формирование ключевых компетенций и навыков XXI века, интегрированные уроки становятся важным инструментом повышения качества обучения и развития личности ребёнка. Для успешного внедрения необходима системная методическая поддержка и постоянное совершенствование педагогического мастерства.

Интегрированные уроки в начальной школе — это современный, востребованный и перспективный подход к обучению, который помогает создать благоприятные условия для всестороннего развития младших школьников и подготовки их к дальнейшему успешному обучению.

Использованная литература

1. Аманжолова, Ж. Н. Методика интегрированных уроков в начальной школе / Ж. Н. Аманжолова. — Алматы, 2019. — 128 с.

2. Жарокова, Г. М. Интеграция учебных предметов в начальной школе:

теория и практика / Г. М. Жарокова. — Алматы, 2018. — 152 с.

3. Кабдолова, А. Т. Современные технологии обучения в начальной школе / А. Т. Кабдолова. — Алматы, 2021. — 144 с.

4. Сарыбаева, Д. К. Инновационные методы обучения в условиях модернизации образования / Д. К. Сарыбаева. — Алматы, 2020. — 110 с.

5. Хасенова, Л. Р. Развитие творческих способностей младших школьников через интегрированные уроки / Л. Р. Хасенова. — Алматы, 2019. — 98 с.

ТАРИХ ПӘНІН ОҚЫТУДА ЗЕРТТЕУ ӘДІСТЕРІН ЕНГІЗУ

Байғазы Мейірбек Әділбекұлы,
Ақтөбе облысы Мұғалжар ауданы
Елек негізгі орта мектебінің
тарих пәнінің мұғалімі

Тарих – адамзат қоғамының дамуын, өткен оқиғалар мен құбылыстарды, тарихи тұлғалар мен ұлттардың мәдениетін зерттейтін маңызды ғылым. Бұл пән оқушыларға тарихи ойлау қабілетін дамытуға, өткенді талдап, қазіргі және болашақ жағдайлармен байланыстыруға мүмкіндік береді. Дегенмен, тарих сабағының дәстүрлі әдістері оқушылардың белсенділігін төмендетіп, пәнге деген қызығушылықты азайтуы ықтимал. Осы себептен, тарихты оқыту әдістемесін жетілдіру мақсатында зерттеу әдістерін енгізу маңызды болып отыр.

Зерттеу әдісі – оқушыларды тек ақпаратты қабылдаушы ғана емес, белсенді зерттеуші ретінде қалыптастыратын, олардың танымдық және шығармашылық қабілеттерін дамытатын тиімді педагогикалық тәсіл. Бұл әдіс оқушыларға тарихи дереккөздерді талдап, оқиғалардың себептері мен салдарын түсінуге, тарихи құбылыстарды жан-жақты зерттеуге, өз ойларын жүйелі және дәлелді түрде жеткізуге мүмкіндік береді.

Қазіргі білім беру талаптары оқушылардың тек теориялық білім алуына ғана емес, сонымен қатар логикалық ойлау, сыни талдау, шығармашылық қабілеттерін дамытуға бағытталған. Тарих – бұл факт пен оқиғаны жаттап қана қоймай, оларды түсініп, салыстырып, талдай білуді талап ететін пән.

Зерттеу әдісі осы талаптарға сай келеді. Оның көмегімен оқушы:

- тарихи дереккөздермен жұмыс істей отырып, ақпараттың нақтылығын, сенімділігін бағалайды;
- тарихи мәселелерді жүйелі қарастырып, өз көзқарасын білдіреді;
- себеп-салдар байланыстарын анықтайды;
- тарихи оқиғалардың қоғамдық мәнін түсінеді.

Мұндай әдістің арқасында оқушыға пәнге деген қызығушылық артып, білім сапасы жақсарады.

Тарих – деректер мен фактілердің ғылымы. Сондықтан тарихи дереккөздерді зерттеу оқытудағы негізгі әдістердің бірі болып табылады. Оқушыларға тарихи құжаттар, фотосуреттер, карталар, тарихи мәтіндер ұсынылып, оларды талдау тапсырмалары беріледі.

Мысалы, «Қазақстандағы 1916 жылғы ұлт-азаттық көтеріліс» тақырыбында оқушыларға архив құжаттары мен деректер ұсынылып, оларды талдау арқылы көтерілістің себептері мен салдарын анықтау ұсынылады.

Бұл әдіс оқушылардың ақпараттық сауаттылығын арттырып, тарихи оқиғаларды нақты түсінуге мүмкіндік береді.

Зерттеу әдісінің тағы бір маңызды аспектісі – зерттеу сұрағын құру және оған

болжам жасау. Мұғалім оқушыларды тарихи тақырыптар бойынша мәселе қоюға және оны шешуге бағыттайды.

Мысалы, «Ұлы Жібек жолының Қазақстан экономикасы мен мәдениетіне әсері қандай болды?» деген сұрақ қойылып, оқушылар осы сұраққа жауап іздейді.

Гипотезаны тексеру барысында оқушылар тарихи фактілерді жинап, оларды талдап, нақты қорытындыға келеді.

Жобалық әдіс – зерттеу әдісінің тиімді нұсқасы. Бұл әдіс бойынша оқушылар белгілі бір тарихи тақырыпқа қатысты деректерді жинап, зерттеп, нәтижесін сынып алдында ұсынады.

Мысалы, оқушылар топ болып «Қазақстанның Тәуелсіздік жылдарындағы тарихи оқиғалары» тақырыбында зерттеу жүргізеді. Олар кітапханалық материалдар, интернет ресурстары мен сараптамалық мақалаларды пайдаланады.

Жобалық жұмыс оқушылардың өз бетімен іздену, ақпаратты өңдеу және ұсыну дағдыларын қалыптастырады.

Қазіргі заман тарихын оқытуда сұхбат алу әдісі ерекше маңызды. Оқушылар ардагерлермен, қоғам қайраткерлерімен сұхбат жүргізу арқылы нақты дерекке қол жеткізеді.

Бұл әдіс оқушыларға тарихи оқиғаларды терең түсінуге, олардың әлеуметтік маңыздылығын бағалауға көмектеседі.

Тарихи оқиғаларды уақыттық және географиялық тұрғыдан зерттеу үшін оқушылар карта құру және хронология жасау жұмыстарын атқарады. Бұл әдістер оқушыларға тарихи процестердің дамуын жүйелі түсінуге мүмкіндік береді.

Мысалы, Қазақстанның әр кезеңіндегі экономикалық және саяси өзгерістерді көрсететін хронология құру.

Зерттеу әдістері оқушыларды дереккөзді талдауға, тарихи ақпаратты жинауға және жүйелеуге үйретеді. Бұл дағдылар басқа пәндерде де пайдалы, мысалы, әдебиетте, әлеуметтануда және жалпы ғылыми зерттеулерде.

Бұл әдіс оқушылардың ақпаратты қабылдап қана қоймай, оны сын тұрғысынан бағалауына ықпал етеді. Бұл оларды тарихи оқиғалардың тексерілген фактілерге негізделгенін түсінуге үйретеді.

Тарихты зерттеу оқушыларды өз бетінше жұмыс істеуге ынталандырады. Олар тақырыпты таңдап, ақпарат жинап, оны жүйелеу арқылы зерттеуші ретінде қалыптасады.

Зерттеу нәтижелерін қорғау, пікірталасқа қатысу оқушылардың ауызша және жазбаша сөйлеу қабілеттерін жетілдіреді.

Бұндай әдістер көп уақыт талап етеді, ал сабақ уақыты қысқа болуы мүмкін. Бұл жағдайда мұғалімге зерттеу жұмыстарын жоспарлау және ұйымдастыру маңызды. Шешу жолы: үй тапсырмалары мен сыныптан тыс жұмыстар арқылы зерттеу жұмыстары жүргізілуі тиіс.

Кейбір мектептерде тарихи дереккөздерге қол жеткізу қиын. Шешу жолы: электрондық ресурстарды пайдалану, онлайн архивтер мен музейлерді пайдалану ұсынылады. Барлық оқушылар зерттеу жұмысына бірдей дайын емес. Шешу жолы: зерттеу жұмыстарының күрделілік деңгейін оқушылардың қабілетіне қарай реттеу қажет.

Қазақстан тарихы бойынша зерттеу жобаларына тоқталатын болсақ, Қазақстан тарихы тақырыбында оқушылар әртүрлі тақырыптар бойынша жобалар жасайды: мысалы, «Қазақстанның тәуелсіздік жолы», «1916 жылғы ұлт-азаттық көтеріліс», «Ұлы Отан соғысындағы Қазақстан». Бұл жобалар барысында оқушылар архивтік материалдар, интернет-ресурстарды пайдаланып, өз пікірлерін қорғайды. Сұхбат алу және тарихи деректер жинау үшін, мысалы, «Екінші дүниежүзілік соғыс ардагерлерімен сұхбат» тақырыбында оқушылар соғыс ардагерлерінен сұхбат алып, олардың өмірбаяны мен оқиғалары негізінде зерттеу жүргізеді.

Оқушылар Қазақстанның тарихи кезеңдерін картаға түсіріп, әр кезеңдегі маңызды оқиғаларды хронологияда орналастырады. Бұл әдіс олардың тарихи уақытты дұрыс қабылдауын дамытады.

Тарих пәнін оқытуда зерттеу әдістерін енгізу оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттыруға, олардың

танымдық және шығармашылық қабілеттерін дамытуға мүмкіндік береді. Зерттеу әдістері оқушыларға тарихи оқиғаларды терең түсінуге, дереккөздерді талдауға, өз ойын жүйелі түрде жеткізуге үйретеді.

Сонымен қатар, бұл әдістер мұғалімнен кәсіби дайындықты, материалдық-ресурстық базаға деген талаптарды арттырады. Қиындықтарға қарамастан, зерттеу әдістерін жүйелі түрде енгізу арқылы тарих сабағын заманауи және нәтижелі етуге болады.

Тарих пәнін оқытуда зерттеу әдістерін қолдану – оқушылардың интеллектуалды дамуы мен азаматтық ұстанымдарының қалыптасуына септігін тигізетін тиімді педагогикалық құрал.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Ахметов, Т. Н. (2018). Тарих пәнін оқыту әдістемесі: теория және тәжірибе. Алматы: Білім баспасы.

2. Баймұханова, А. Ж., & Ермекбаев, М. Қ. (2020). Тарих пәнінде зерттеу әдістерін қолдану. Педагогикалық ғылымдар журналы, №3, 45-52.

3. Жұмабеков, С. С. (2019). Тарих сабағында белсенді оқыту технологиялары. Алматы: Мектеп.

4. Кузнецов, В. И. (2017). Методика преподавания истории в школе. Москва: Просвещение.

5. Мұхаметжанова, Г. К. (2021). Тарих пәнін оқытудағы зерттеу әдістерінің маңызы. Білім және Ғылым, №4, 28-35.

РАЗВИТИЕ РУССКОГО ЯЗЫКА В ЭПОХУ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ

Белая Светлана Владимировна,
учитель русского языка и литературы
Жайсанской общеобразовательной средней школы
Мартукского района Актюбинской области

Аннотация. Статья посвящена анализу изменений, происходящих с русским языком под влиянием цифровых технологий. Рассматриваются ключевые тенденции: расширение лексики за счёт заимствований и интернет-сленга, трансформация письменной речи в условиях мессенджеров и социальных сетей. Внимание уделено вопросам языковой грамотности, роли цифровых инструментов в обучении и сохранении языка, а также перспективам его развития. Автор подчёркивает необходимость баланса между естественной языковой эволюцией и сохранением культурной и нормативной ценности русского языка в условиях цифровой эпохи.

Язык — это живой организм, который развивается и изменяется под воздействием различных факторов. Одним из наиболее мощных стимулов языковых трансформаций в XXI веке стало стремительное развитие цифровых технологий. Цифровизация общества затронула все сферы человеческой деятельности — от экономики до образования, от науки до повседневной жизни. Русский язык, являющийся одним из крупнейших мировых языков по числу носителей и использующих его стран, не остался в стороне от этих изменений. Новые формы общения, технологии передачи информации, визуальные и текстовые инструменты, глобализация и культурный обмен — всё это оказывает заметное влияние на современное состояние русского языка.

Цель данной статьи — рассмотреть основные направления изменения и развития русского языка в условиях цифровой эпохи, проанализировать позитивные и негативные последствия этих процессов, а также обозначить перспективы

сохранения и поддержки языковой культуры в новых условиях.

1. Язык в новой среде коммуникации

С началом цифровой революции кардинально изменилась коммуникационная среда, в которой функционирует язык. Если раньше основными формами письменной коммуникации были книги, письма, журналы, газеты, то сегодня на первый план вышли цифровые форматы: электронная почта, мессенджеры, социальные сети, блоги, интернет-СМИ, стриминговые платформы. Эти каналы формируют новый стиль общения, отличающийся краткостью, неформальностью, эмоциональностью, визуальностью.

Русский язык приспосабливается к этим условиям. Например, в мессенджерах и соцсетях наблюдается тенденция к упрощению грамматических конструкций, сокращению слов («прив», «спс», «чел»), а также широкому использованию символов и смайликов. Новые форматы общения изменяют нормы: если раньше сокращения и сленг считались допустимыми только в устной речи, то сегодня они повсеместны и в письменной.

Такое развитие не всегда воспринимается как негативное: новые формы языковой коммуникации позволяют людям выражать мысли быстро, эффективно и с учётом эмоционального контекста. Однако это требует нового уровня языковой гибкости и способности различать регистры речи — от формального до разговорного.

2. Расширение лексики и заимствования

Одной из самых заметных черт современного русского языка стало увеличение числа заимствований, прежде всего из английского языка. Причина этого — доминирование англоязычного сегмента в сфере информационных технологий, науки, бизнеса и интернета. Слова вроде «чат», «пост», «блог», «стрим», «таргетинг», «фейк», «апдейт» и многие другие уже прочно вошли в обиход.

С одной стороны, это обогащает русский язык, делает его более гибким и современным. С другой стороны, возникают опасения по поводу снижения языковой самобытности, особенно когда в речи появляются кальки и неудачные заимствования. Часто встречается и бессмысленное употребление англицизмов ради «модности» или показной компетентности.

Также активно развиваются новые слова и конструкции внутри самого языка — так называемый интернет-сленг. Примеры: «кринж», «токсик», «байтить», «зашквар», «жиза», «имба» и прочие. Эти слова часто живут недолго, но некоторые прочно закрепляются в языке.

3. Влияние цифровой среды на письменную речь

Цифровая коммуникация предъявляет новые требования к письменной речи. Люди чаще общаются в формате коротких сообщений, комментариев, постов. Это приводит к упрощению синтаксиса, широкому использованию аббревиатур и снижению внимания к орфографии и пунктуации.

В мессенджерах часто опускаются заглавные буквы и знаки препинания, допускаются сокращения и жаргонизмы. Подобный стиль иногда переносится и в другие сферы, включая деловую переписку и школьные сочинения. Это вызывает обеспокоенность у педагогов и лингвистов, так как может снижать общий уровень языковой грамотности.

5. Образовательный и культурный аспект

В эпоху цифровых технологий особенно важно уделять внимание языковому образованию. Цифровые платформы — это не только источник новых форм языка, но и важный инструмент преподавания. Онлайн-курсы, приложения, вебинары, подкасты, видеоуроки позволяют осваивать нормы языка интерактивно и интересно.

В Казахстане активно разрабатываются цифровые платформы для поддержки русского языка как второго. Это особенно важно в условиях многокультурного и многоязычного общества. В таких условиях цифровые

ресурсы позволяют не только учить язык, но и приобщаться к русской культуре, литературе и истории.

Однако наблюдается и угроза снижения интереса к классической литературе. Длинные тексты уступают место коротким клиповым форматам. Это может сказаться на глубине восприятия языка, развитии аналитических и критических навыков.

7. Перспективы развития и сохранения языка

Будущее русского языка в цифровую эпоху зависит от баланса между естественным развитием и поддержкой языковой нормы. Язык не может не изменяться — это признак его жизнеспособности. Однако важно, чтобы эти изменения происходили осмысленно и не приводили к утрате глубины, точности и выразительности.

Цифровые технологии глубоко трансформируют современный русский язык. Наблюдается изменения в лексике, стилистике, письменной речи, визуальной коммуникации и даже в восприятии языка как такового. Это не только вызов, но и возможность для обновления языка, его расширения и адаптации к новым реалиям.

Язык — это не просто средство общения, но и отражение культуры, мышления, исторической памяти народа. Поэтому основная задача современного общества — не останавливать

Использованная литература

1. Баранов М. Т., Добросклонская Т. Г. Русский язык в зеркале медиа: тенденции и трансформации. — М.: Издательство МГУ, 2021. — 214 с.

2. Головин Б. Н. Язык и культура в цифровую эпоху // Филологические науки. — 2023. — № 5. — С. 12–20.

3. Журавлёва Е. А., Агманова А. Е. Русский язык в Казахстане: особенности обучения и функционирования в контексте межъязыкового взаимодействия // Полилингвальность и транскультурные практики. — 2021. — Т. 18, № 1. — С. 20–28.

4. Кибкало А. И. Язык интернета: новые формы и функции коммуникации // Вопросы языкознания. — 2022. — № 3. — С. 44–57.

5. Лопатин В. В. Современный русский язык: нормы и практика. — М.: Наука, 2020. — 320 с.

6. Саньярова Н. С., Тулеуп М. М. О некоторых особенностях применения цифровых технологий в филологическом образовании на современном этапе // Нижневартовский филологический вестник. — 2022. — Т. 7, № 2. — С. 49–64.

ФИЗИКА САБАҒЫНДА ЭЛЕКТРОТЕХНИКАЛЫҚ ЭЛЕМЕНТТЕРДІ ҚОЛДАНУ АРҚЫЛЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ПРАКТИКАЛЫҚ ДАҒДЫЛАРЫН ДАМЫТУ

Дюсенбаева Гульжан Амангазиевна,
Абай облысы, Аягөз қаласы
«Аягөз қаласының политехникалық колледжі» КМҚК – нің
физика және электротехника пәндерінің оқытушысы

Қазіргі таңда білім беру жүйесі үздіксіз дамып, жаңашыл бағыттарды талап етіп отыр. Бұл өзгерістер әсіресе жаратылыстану бағытындағы пәндерді оқытуда айқын көрініс табуда. Соның ішінде физика пәні – оқушының дүниетанымын кеңейтіп, ғылыми-техникалық прогресті түсінуіне жол ашатын басты пәндердің бірі. Алайда физика тек қана теориялық заңдылықтар мен формулалар жиынтығы ретінде қабылданса, оқушылар арасында қызығушылық төмендейді. Сондықтан бүгінгі күннің талабы – физика пәнін өмірмен

байланыстыра отырып, тәжірибеге негізделген оқытуды ұйымдастыру.

Физиканың бір саласы ретінде саналатын электротехника бөлімі оқушылардың практикалық дағдыларын дамытуға, ойлау қабілетін тереңдетуге, техникалық сауаттылығын арттыруға үлкен мүмкіндік береді. Электр тізбектерімен жұмыс жасау, тәжірибе жүргізу, құралдарды пайдалану оқушылардың қызығушылығын оятып, болашақта инженерлік, техникалық мамандықтарды игеруіне ықпал етеді. Бұл мақалада физика сабағында электротехникалық элементтерді тиімді пайдалану арқылы оқушылардың практикалық дағдыларын қалыптастыру жолдары, әдістемелік негіздері мен артықшылықтары жан-жақты қарастырылады.

Электротехника – физиканың маңызды әрі практикалық мағынасы зор бөлімі. Мектеп бағдарламасында бұл тақырып 8-9 сыныптарда оқытылады. Бұл жастағы оқушылардың ғылыми қызығушылығы артып, қолмен жұмыс жасауға деген ынтасы күшейе түседі. Осындай кезеңде электротехникалық элементтерді қолданып, қарапайым электр тізбектерін құрастыру, тәжірибелер жасау арқылы теорияны нақты өмірмен байланыстыру – оқыту нәтижелілігін едәуір арттырады.

Физика сабағында қолданылатын негізгі электротехникалық элементтерге ток көзі (батарея, аккумулятор), кедергілер (резисторлар), шамдар, кілттер, амперметр, вольтметр, сымдар мен макет тақталары жатады. Бұл элементтердің әрқайсысының өз қызметі бар. Мысалы, ток көзі – электр энергиясын береді, кедергі – токтың өтуін шектейді, ал шам – ток жүргенін визуалды түрде көрсетеді. Осындай элементтермен жұмыс істей отырып, оқушы тек қана формуланы жаттап қоймай, оны нақты әрекетпен түсінеді.

Практикалық дағды дегеніміз – оқушының теориялық білімді нақты әрекет арқылы қолдана алуы. Бұл дағдыны қалыптастыру үшін мұғалімнің сабақ жоспары нақты әрі жүйелі болуы тиіс. Ең алдымен, оқушыны экспериментке қызықтыру қажет. Ол үшін қарапайым сұрақтар қою арқылы сабақтың басында мотивация жасауға болады. Мысалы, «Үйдегі шамдар қалай жанады?», «Электр қуаты қалай өлшенеді?», «Не себепті бір шам жарық, екіншісі көмескі жанады?» деген сұрақтар арқылы оқушының ойлауына түрткі беруге болады. Осы сұрақтардың жауабын тәжірибе арқылы табу оқушыға ерекше әсер қалдырады.

Физика сабағындағы зертханалық жұмыстар оқушының практикалық дағдыларын дамытудың негізгі құралы болып табылады. Мысалы, Ом заңын тәжірибе арқылы тексеру барысында оқушы кернеу мен ток күшін өлшей отырып, олардың арасындағы байланысты өзі анықтайды. Осылайша, формуланың қайдан шыққанын түсініп, жаттау қажеттілігі туындамайды. Ал тізбектей және параллель жалғау тақырыбын өткенде, екі түрлі тізбекті құрастырып, нәтижелерін салыстыру арқылы оқушы логикалық қорытынды жасауға үйренеді.

Қарапайым тәжірибелердің бірі – ток көзіне кедергі мен шамды қосып, тізбек құрастыру. Мұндай жұмыс кезінде оқушы сымдарды дұрыс жалғау, полярлықты сақтау, құралдарды ажырата білу сияқты техникалық дағдыларды меңгереді. Сонымен қатар, мұндай тәжірибелер қауіпсіздік ережелерін сақтауға үйретеді. Ток көзімен жұмыс істеу кезінде қауіпсіздік шаралары алдын ала түсіндіріліп, тәжірибе барысында қадағалануы керек. Бұл – болашақта электр құрылғыларымен қауіпсіз жұмыс істеудің алғышарты.

Материалдық-техникалық базасы жеткілікті болмаған жағдайда, цифрлық симуляторлар мен виртуалды зертханаларды қолдануға болады. Қазіргі таңда PhET, Crocodile Physics, Multisim, Tinkercad Circuits секілді онлайн платформалар оқушыларға виртуалды ортада тізбек құрастырып, тәжірибе жүргізуге мүмкіндік береді. Бұл әсіресе қашықтықтан оқыту кезінде немесе құрал-жабдық жетіспейтін жағдайда өте тиімді шешім бола алады. Сонымен қатар, осындай симуляция бағдарламалары арқылы оқушылардың IT сауаттылығы да артады.

Жоғары деңгейлі оқушылармен жұмыс барысында Arduino немесе Raspberry Pi секілді микроконтроллерлерді пайдалануға болады. Арнайы сенсорлар, жарықдиодтар, моторлар қосу арқылы оқушылар қарапайым «ақылды құрылғылар» жасап көре алады. Бұл оқушылардың шығармашылық қабілетін арттырып қана қоймай, оларды инженерлік жобалауға қызықтырады. Мұндай жобалар ғылыми жобалар байқауына қатысуға негіз бола алады.

Физика сабағында электротехникалық элементтерді қолдану арқылы оқушыда бірнеше маңызды қабілеттер қалыптасады. Біріншіден, техникалық сауаттылық артады. Яғни, оқушы құралдың атауын, қызметін, қолдану жолын біледі. Екіншіден, оқушыда зерттеушілік дағды қалыптасады. Ол тәжірибе жүргізіп, нәтиже алады, салыстырады, анализ жасайды. Үшіншіден, логикалық және сыни ойлау дамиды. Қандай жағдайда қандай нәтиже болатынын болжауға тырысады. Төртіншіден, топтық жұмыс барысында коммуникативтік қабілеті артады. Қатарластарымен ақылдасып, бірге шешім қабылдайды. Бұл дағдылар XXI ғасыр адамына қажетті негізгі қабілеттердің қатарына жатады.

Мұғалімнің рөлі бұл процесте ерекше. Сабақтың мазмұнын жоспарлау кезінде мұғалім тек теориялық материалды емес, сонымен қатар тәжірибелік бөлімін де ескеруі қажет. Оқушылардың жас ерекшелігі мен дайындық деңгейіне сай тапсырмалар беріп, оларды өз бетінше жұмыс істеуге, жауапкершілікпен қарауға баулуы тиіс. Мұғалім әрбір оқушыны назардан тыс қалдырмай, олардың жеке ерекшеліктерін ескере отырып, қолдау көрсетуі керек. Сонымен бірге бағалау жүйесі де нақты әрі әділ болуы маңызды. Бағалау тек нәтиже үшін емес, оқушының ізденісі мен әрекетін ескере отырып жүргізілуі қажет.

Кейбір мектептерде зертханалық құралдардың жетіспеушілігі мәселе тудырып жатады. Мұндай жағдайда мұғалім шығармашылық танытып, қарапайым, қолжетімді құралдар арқылы тәжірибелер ұйымдастыра алады. Мысалы, батарея, шам, фольга, қыстырғыш сымдар секілді күнделікті өмірде кездесетін заттарды олдануға болады. Сонымен қатар, демеушілерді тарту, мектеп әкімшілігімен бірлесіп жұмыс істеу арқылы зертхана базасын жаңарту жолдарын қарастыруға болады.

Физика сабағында электротехникалық элементтерді қолдану – оқушылардың білімін тереңдетіп қана қоймай, олардың практикалық дағдыларын, техникалық сауаттылығын, шығармашылық қабілетін дамытуға зор мүмкіндік беретін тиімді әдіс. Мұндай сабақтар оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттырып, оларды өмірмен байланыстыра отырып білім алуға бағыттайды.

Бүгінгі оқушы – ертеңгі инженер, технолог, зерттеуші. Сондықтан мектеп қабырғасынан бастап тәжірибе жасауға, өз бетінше ойлануға, техникалық мәселелерді шешуге дағдылану — оның болашақта бәсекеге қабілетті маман болуына негіз болады.

Физика сабағында электротехникалық элементтерді жүйелі әрі мақсатты түрде қолдану – оқыту сапасын арттырудың, пәнге деген оң көзқарас қалыптастырудың, сондай-ақ функционалдық сауатты, техникалық тұрғыда ойлай алатын тұлға тәрбиелеудің тиімді жолы болып табылады. Оқушы электр тізбегін құрастыра отырып, тек шамды жағуды емес, өзінің ойлау қабілетін дамытуды, логикасын жетілдіруді, нақты ғылымға деген қызығушылығын арттыруды үйренеді.

Сондықтан физика мұғалімдерінің басты мақсаты — сабақты қызықты, өмірмен байланысты әрі тәжірибеге негізделген түрде ұйымдастыру. Бұл бағытта электротехникалық элементтер – қолжетімді де тиімді құралдардың бірі. Оларды дұрыс пайдалана отырып, мұғалім оқушыларға нақты білім мен шынайы өмірлік тәжірибе бере алады.

Қорыта келгенде, білім беру үдерісінде тәжірибе мен теорияны

ұштастырып, оқушыны тек білім алушы емес, білім жасаушы тұлға ретінде қалыптастыру – заман талабы. Физика пәні мен электротехника осы мақсатқа жетудің сенімді көпірі бола алады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Абдиев Қ., Төлепов Ж. (2020). Электротехника негіздері: оқулық. Нұр-Сұлтан: Фолиант.
2. Исатаев Т., Төлегенова Г. (2019). Оқушылардың зерттеушілік қабілеттерін дамытуда тәжірибе жүргізудің маңызы. «Физика және астрономия», №4, 12–16 б.
3. Қосыбаев Ж., Қалиев Ж. (2021). Физикадан зертханалық жұмыстар: әдістемелік құрал. Алматы: Мектеп.
4. Мырзахметова А. (2022). Жаратылыстану пәндерін оқытуда тәжірибелік әдістердің тиімділігі. «Қазақстан мектебі», №3, 18–23 б.
5. Тыныбеков С. (2018). Физика сабақтарында STEM-элементтерін қолдану. «Білім берудегі инновациялар», №2, 41–46

СПОРТТЫҢ ӨМІР САПАСЫН ЖАҚСАРТУДАҒЫ РӨЛІ

Еламанов Батырбек Серикбекұлы,
Ақтөбе қаласы № 36 қазақ орта мектебінің
дене шынықтыру пәнінің мұғалімі

Қазіргі заманның қарбалас әрі өзгермелі ортасында адамның өмір сапасы – ең маңызды көрсеткіштердің бірі болып табылады. Бұл ұғым денсаулық, психологиялық жай-күй, әлеуметтік байланыстар және жалпы өмірге деген көзқарастың үйлесімділігі арқылы анықталады. Осы тұрғыда спорт пен дене шынықтырудың адам өміріндегі орны ерекше маңызға ие. Спорт тек қана физикалық жаттығулар жиынтығы емес, ол адамның денсаулығын, психологиялық тұрақтылығын, әлеуметтік қарым-қатынасын жақсартудың тиімді құралы болып табылады. Қазіргі ғылым мен тәжірибе спорттың өмір сапасын арттырудағы рөлін әртүрлі қырынан қарастырып, оның маңыздылығын дәлелдеп келеді.

Адам ағзасының денсаулығы спорт арқылы нығаяды, күнделікті күйзелістер мен стресстен арылуға септігін тигізеді, қоғамда өзін-өзі тиімді сезінуге мүмкіндік береді. Сонымен бірге спорт – қоғамды біріктіретін күш, жастарды тәрбиелеуде маңызды құрал. Сондықтан спорттың өмір сапасын жақсартудағы рөлін жан-жақты зерттеу – бүгінгі күннің өзекті мәселесі.

Бұл мақалада спорттың адам өміріндегі әсері бірнеше бағытта қарастырылады: физикалық денсаулықты жақсарту, психологиялық жағдайға әсері, әлеуметтік маңызы және жалпы өмірлік белсенділік пен экологиялық мәдениетке қосқан үлесі. Сондай-ақ спорт арқылы өмір сапасын арттырудың практикалық жолдары талданады.

Жақсы, енді негізгі бөлімді толық әрі кең түрде жазайын. Мақалада спорттың өмір сапасын жақсартудағы бірнеше негізгі аспектілерін тереңінен талдаймыз.

1. Спорт және физикалық денсаулық

Спорт пен дене шынықтырудың ең айқын және маңызды әсерінің бірі – адамның физикалық денсаулығын нығайту. Қазіргі әлемде түрлі аурулар, әсіресе жүрек-қан тамырлары аурулары, диабет, семіздік сияқты созылмалы аурулар кең таралған. Мұндай аурулардың алдын алуда спорттың орны ерекше.

Дене шынықтыру жаттығулары жүрек бұлшықетінің жұмысын жақсартады, қан айналымын арттырады, тыныс алу жүйесін дамытады. Мысалы, жүгіру, жүзу, велосипед тебу сияқты аэробтық жаттығулар қан қысымын төмендетіп, қандағы холестерин деңгейін реттейді. Сонымен қатар спорт адамның бұлшық еттерін нығайтады, сүйек тығыздығын арттырады, буындардың икемділігін қамтамасыз етеді. Бұл әсіресе егде жастағы адамдар үшін маңызды, себебі спорт

остеопороздың, буын ауруларының алдын алуға көмектеседі.

Сонымен қатар спорт артық салмақ пен семіздікпен күресуде негізгі құрал болып табылады. Қазіргі кезде балалар мен ересектер арасында семіздік санының өсуі – жаһандық мәселе. Спортпен тұрақты айналысу артық калорияларды жағуға және дене салмағын қалыпқа келтіруге мүмкіндік береді. Бұл өз кезегінде қант диабеті, гипертония, жүрек аурулары сияқты аурулардың даму қаупін азайтады.

Физикалық жаттығулар иммундық жүйені күшейтіп, организмнің түрлі инфекцияларға төзімділігін арттырады. Зерттеулер көрсеткендей, спортпен тұрақты айналысатын адамдар сирек ауырады және ауруды жеңіл өткізеді.

Спортпен шұғылдану адамның өмір сүру ұзақтығын арттыратыны да ғылыми тұрғыдан дәлелденген. Ұзақ мерзімді бақылаулар спортпен айналысатындардың өмір сүру ұзақтығы орта есеппен 5-10 жылға артық екенін көрсетеді. Бұл факторлар спортты адам өмірінің ажырамас бөлігі етуге себеп болады.

2. Спорттың психологиялық әсері

Спорт тек физикалық денсаулықты жақсартып қана қоймай, психологиялық жағдайға да терең әсер етеді. Күнделікті өмірдің стрессі, қысымы адамның психикасына кері әсер етіп, күйзеліс пен депрессияға алып келуі мүмкін. Осындай қиын жағдайларда спорт ерекше роль атқарады.

Физикалық жаттығулар кезінде миға эндорфин, серотонин, допамин сияқты «бақыт гормондары» бөлініп, көңіл күйді жақсартады. Бұл гормондар адамның мазасыздығын азайтып, стрессті төмендетеді, өзін-өзі сенімді сезінуге ықпал етеді. Сондықтан спортпен шұғылданған адамдар эмоционалды тұрғыдан тұрақты болады, өмірге позитивті көзқараспен қарайды.

Сонымен қатар спорт адамның өзін-өзі бағалауын арттырады. Жаттығулар мен жарыстарда жетістіктерге жету сенімділікті арттырып, жеке тұлғаның дамуына септігін тигізеді. Мысалы, командалық спорт түрлерінде ынтымақтастық, жауапкершілік, көшбасшылық сияқты дағдылар дамиды.

Спорттық белсенділік сонымен бірге адамның ұйқысының сапасын жақсартады, ми жұмысын белсендіреді, есте сақтау және зейін қою қабілетін арттырады. Бұл әсіресе балалар мен жасөспірімдер үшін маңызды.

3. Әлеуметтік маңызы

Спорттың тағы бір маңызды аспектісі – оның әлеуметтік мәні. Спорт адамды топқа біріктіреді, ортақ мақсатқа жетуге ынталандырады. Командалық ойындар адамдарға бірлескен жұмыс жасау, қарым-қатынас орнату, қиыншылықтарды бірге еңсеру дағдыларын береді.

Спорттық шаралар түрлі жастағы, ұлттағы, әлеуметтік топтағы адамдарды біріктіреді. Бұл өзара түсіністік пен мәдениетаралық диалогты нығайтады. Қоғамдағы ынтымақтастық пен келісімнің артуына спорт айтарлықтай ықпал етеді.

Сонымен қатар спорт жастарды тәрбиелеуде маңызды құрал болып табылады. Ол жас ұрпақты жауапкершілікке, тәртіпке, еңбекқорлыққа баулиды. Спорт арқылы жастардың зиянды әдеттерден аулақ болуы, денсаулықты сақтау және өздерін дамытуға деген қызығушылығы артады.

4. Спорт пен өмірлік белсенділік

Спорт адамның күнделікті өмірлік белсенділігін арттырады. Тек дене шынықтыру жаттығулары ғана емес, сонымен қатар жалпы қозғалыс, серуендеу, велосипед тебу сияқты белсенділік адамның энергиясын арттырады, жұмысқа қабілеттілігін жақсартады.

Жұмыс орнында және үйде белсенді өмір салтын ұстанатын адамдар өнімді әрі шығармашыл болады. Спорт олардың зейінін, есте сақтау қабілетін жақсартып, шаршауды азайтады. Бұл өз кезегінде кәсіби және жеке өмірде табысты болуға мүмкіндік береді.

5. Экологиялық мәдениет пен спорт

Спорттық белсенділік көбінесе табиғатпен тығыз байланысты. Ашық ауада серуендеу, жүгіріс, велосипед тебу адамның

қоршаған ортаны бағалауы мен қорғауына ықпал етеді. Спорт арқылы экологиялық сананың қалыптасуы және экологиялық мәдениетті дамыту мүмкіндігі артады.

Бұл тұрғыда спорттық шаралар мен іс-шаралар экологиялық тәрбие мен табиғатты қорғау мәдениетін насихаттауда маңызды рөл атқарады.

Қорытындылай келе, спорттың адам өміріндегі рөлі мен маңызы орасан зор екенін атап өтуге болады. Спорт тек дене шынықтырудың құралы ғана емес, сонымен бірге физикалық, психологиялық және әлеуметтік тұрғыда адамның өмір сапасын жақсартатын кешенді фактор болып табылады.

Біріншіден, спорт адамның физикалық денсаулығын нығайтады, түрлі аурулардың алдын алады және өмір сүру ұзақтығын арттырады. Дене шынықтыру арқылы жүрек-қан тамырлары жүйесі, тыныс алу, бұлшық еттер мен сүйек құрылымы жақсарып, иммунитет күшейеді. Бұл қазіргі заманның созылмалы ауруларының көбеюіне қарсы тиімді құрал.

Екіншіден, спорт психологиялық күйді реттеуге, стрестен арылуға және эмоционалды тұрақтылықты сақтауға көмектеседі. Физикалық белсенділік адамға өзіне деген сенімділік береді, жағымды эмоциялар туғызады, депрессия мен мазасыздықты төмендетеді.

Үшіншіден, спорт әлеуметтік байланыстарды нығайтып, қоғамдағы ынтымақтастық пен өзара түсіністікті арттырады. Командалық спорт жастарды тәрбиеге тартып, олардың өмірлік құндылықтарын қалыптастыруда маңызды рөл атқарады.

Төртіншіден, спорт адамның күнделікті өмірлік белсенділігін арттырып, еңбек өнімділігін және шығармашылық қабілеттерін дамытуға ықпал етеді. Бұл өз кезегінде жеке адамның ғана емес, жалпы қоғамның дамуына септігін тигізеді.

Соңғысы, спорт табиғатпен үйлесімді өмір сүруге, экологиялық мәдениетті қалыптастыруға мүмкіндік береді. Ашық ауада спортпен айналысу адамның қоршаған ортаны қадірлеу сезімін оятады және экологияны қорғау ісіне ынталандырады.

Осылайша, спорттың өмір сапасын жақсартудағы рөлі кешенді және көпқырлы. Қоғамдық денсаулықты нығайту, жастарды тәрбиелеу, психологиялық тұрақтылықты сақтау және әлеуметтік ынтымақтастықты арттыру мақсатында спортты қолдау және дамыту – біздің ортақ міндетіміз. Әр адамның өміріне спортты енгізу оның салауатты, ұзақ әрі белсенді өмір сүруінің кепілі болып табылады.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі

1. Ахметов, Б. (2018). **Дене шынықтыру негіздері**. Алматы: Фолиант.

2. Бекмұхамедова, Г. (2020). Спорт және психологиялық денсаулық. *Психология және педагогика*, 3(45), 56-63.

3. Жұмабаев, М. (2019). Жасөспірімдер арасында спорттың әлеуметтік мәні. *Қазақстандық спорт журналы*, 2(12), 22-29.

4. Каримов, А. (2017). Спорт және өмір сүру сапасы: ғылыми негіздер. Алматы: Ғылым.

5. Кенжебаев, С., & Тұрысбеков, Е. (2021). Спорттың физикалық денсаулыққа әсері. *Дене шынықтыру және спорт*, 1(7), 11-19.

6. Ли, Дж. (2016). *The Role of Physical Activity in Enhancing Quality of Life*. New York: Springer.

7. Мухамедова, А. (2018). Спорт және экологиялық сана-сезім. *Экология және спорт*, 4(2), 34-40.

8. Омарова, Ж. (2022). Спорттық белсенділік пен психологиялық тұрақтылық. *Жастар және спорт*, 5(9), 45-53.

9. Смагулов, Н. (2019). Спорт пен әлеуметтік интеграция. *Қазақстан қоғамтану журналы*, 3(14), 77-84.

10. Хасанова, М. (2020). Спорт арқылы өмірлік белсенділікті арттыру. *Жасөспірімдер және спорт*, 6(11), 12-20.

БІРТҰТАС ТӘРБИЕ БАҒДАРЛАМАСЫНЫҢ БАЛА ӨМІРІНДЕГІ МАҢЫЗЫ

Еламанова Маржан Кудайбергенкызы,
Алматы ауданы, Ақтөбе қаласы
«Алан» бөбекжай балабақшасының тәрбиешісі

Тәрбие – адамның тұлға болып қалыптасуының, оның қоғамға толыққанды мүшеге айналуының негізі болып табылады. Әрбір қоғамның тұрақты дамуы мен ұлттың болашағы осы тәрбие сапасына тікелей байланысты. Қазіргі заманда білім беру жүйесі дәстүрлі форматтан кеңейіп, тәрбие процесіне ерекше мән беріле бастады. Себебі, балаға берілетін білім мен тәрбие бір-бірінен бөлек қарастырылмай, тұтастай кешен ретінде қарастырылуы тиіс. Осы мақсатта педагогика ғылымында біртұтас тәрбие бағдарламасы деген ұғым қалыптасты. Бұл бағдарлама баланың жан-жақты, үйлесімді дамуын қамтамасыз етуге бағытталған кешенді әдістеме болып табылады.

Бұл мақалада біртұтас тәрбие бағдарламасының мәні, оның баланың өміріндегі орны, тәрбиелік бағыттар және бағдарламаның қоғам мен мемлекет дамуына тигізетін әсері туралы жан-жақты қарастырылады.

1. Біртұтас тәрбие бағдарламасының мәні мен мақсаты

Біртұтас тәрбие бағдарламасы – бұл тәрбиенің әртүрлі бағыттарын, соның ішінде моральдық, интеллектуалдық, дене тәрбиесін, эстетикалық және әлеуметтік тәрбиені бір жүйеге біріктіретін кешенді педагогикалық құжат. Ол баланың жеке басының саналы дамуын, оның өмірлік құндылықтарын қалыптастыруды мақсат етеді.

Негізгі мақсаттары:

- Баланың адамгершілік қасиеттерін дамыту, дұрыс мінез-құлыққа баулу.
- Оның шығармашылық қабілеттерін ашу, ойлау мәдениетін қалыптастыру.
- Денсаулығын нығайту арқылы салауатты өмір салтын үйрету.
- Қоғамдық нормалар мен әлеуметтік жауапкершілікке баулу.
- Ұлттық мәдени құндылықтар мен дәстүрлерді дәріптеу.

Бұл бағдарламада тәрбие жалпылай оқу процесімен, отбасы тәрбиесімен және қоғамдағы қоғамдық тәрбиелік жұмыстармен тығыз байланысты жүзеге асады.

2. Біртұтас тәрбие бағдарламасының негізгі бағыттары

2.1 Моральдық және адамгершілік тәрбие

Моральдық тәрбие – балаға шындыққа, әділдікке, қайырымдылыққа, адалдыққа деген көзқарасты қалыптастыру. Бұл бағыт бойынша бала өмірлік маңызды құндылықтарды меңгереді, өзін және өзгелерді құрметтеуді үйренеді. Адамгершілік тәрбиесі адамның ішкі дүниесін байытады, ол қоғамда дұрыс қарым-қатынас орнатудың негізі.

Мысалы, мектепте оқушыларға әртүрлі этикалық нормалар мен моральдық принциптерді үйрету, олардың өзара сыйластық пен жанашырлық танытуын қалыптастыру маңызды.

2.2 Интеллектуалдық тәрбие

Бұл бағыт баланың танымдық қабілеттерін дамытуға арналған. Баланы өз бетімен білім алуға, шығармашылық ізденуге ынталандырады. Пәндерді терең және қызықты оқыту арқылы логикалық ойлау, сыни тұрғыдан қарау дағдылары қалыптасады.

Интеллектуалдық тәрбие арқылы бала білімді меңгерумен қатар, оны өмірлік тәжірибеге қолдануды үйренеді. Бұл болашақ маман ретінде қоғамға пайдалы болуына негіз болады.

2.3 Дене тәрбиесі

Денсаулық – адамның ең басты байлығы. Дене тәрбиесі баланың физикалық дамуымен қатар, денсаулығын нығайтуға бағытталған. Спорттық ойындар, жаттығулар, дұрыс тамақтану, салауатты өмір салтын ұстану – осы бағыттың негізі.

Денсаулығы мықты бала оқу мен тәрбиеде де табысты болады, өмірлік

қиындықтарға төтеп бере алады. Сонымен қатар, дене тәрбиесі арқылы балада еңбекқорлық, тәртіптілік, төзімділік сияқты маңызды қасиеттер дамиды.

2.4 Эстетикалық тәрбие

Өнер мен мәдениетке деген қызығушылықты ояту, эстетикалық талғамды дамыту маңызды. Баланы музыка, сурет, театр, поэзия арқылы шығармашылыққа баулу, оның ішкі дүниесін байытуға ықпал етеді.

Эстетикалық тәрбие балаға әлемді көркемдік тұрғыдан қабылдауға көмектеседі. Бұл оның эмоционалдық интеллектін, креативтілігін арттырады.

2.5 Әлеуметтік тәрбие

Қоғамның талаптарын меңгеру, өз орнын табу, адамдармен дұрыс қарым-қатынас жасау – әлеуметтік тәрбие саласына жатады. Бұл бағытта балаға қоғамдағы нормалар мен ережелерді сақтау үйретіледі, азаматтық жауапкершілік пен құқықтық мәдениет қалыптасады.

Сонымен қатар, әлеуметтік тәрбие баланың көшбасшылық қасиеттерін дамытуға, командада жұмыс істеу дағдыларын игеруге бағытталады.

3. Біртұтас тәрбие бағдарламасының бала өміріндегі маңызы

3.1 Жеке тұлғаның жан-жақты дамуы

Біртұтас тәрбие бағдарламасы баланың тек білім алуына емес, сонымен қатар оның рухани, психологиялық, әлеуметтік және физикалық дамуына бағытталған. Бұл оның тұлға ретінде толық қалыптасуына мүмкіндік береді. Жан-жақты дамыған бала өмірдегі түрлі қиындықтарға төтеп бере алады, өзін-өзі дұрыс бағалап, мақсаттарын айқындайды.

3.2 Қоғамға бейімделу

Бала өмір бойы түрлі әлеуметтік ортада өмір сүреді. Біртұтас тәрбие бағдарламасы баланы қоғамға бейімдеуге бағытталған, ол өз құқығын біледі, өз міндеттерін түсінеді, басқа адамдарға құрметпен қарайды. Осы арқылы бала өз орнын тауып, қоғамда дұрыс қызмет атқара алады.

3.3 Психологиялық тұрақтылық

Баланың психологиялық жай-күйі оның оқу және өмірлік жетістіктеріне тікелей әсер етеді. Біртұтас тәрбие бағдарламасы психологиялық қолдау, өзін-өзі тану, эмоцияларды басқару сияқты дағдыларды қалыптастыруға ықпал етеді. Бұл баланың ішкі әлемінің үйлесімді дамуына және қиын жағдайларды жеңуге көмектеседі.

3.4 Отбасы мен мектептің тәрбие үдерісіндегі үйлесімділігі

Біртұтас тәрбие бағдарламасы ата-аналар мен мектеп арасындағы байланысты нығайтады. Бұл екі маңызды институттың тәрбие процесін үйлестіріп, баланың өміріндегі тәрбие әсерін күшейтеді. Отбасы мен мектеп бірдей тәрбие бағытында жұмыс істегенде балаға дұрыс бағыт беру жеңілдейді.

3.5 Ұлттық мәдениет пен дәстүрді сақтау

Балаға туған жерін, ұлтын, тілін және дәстүрін құрметтеуді үйрету – тәрбиенің маңызды міндеті. Біртұтас тәрбие бағдарламасы осы құндылықтарды ұрпаққа жеткізуде бірден-бір құрал. Бұл ұлттық сана мен рухани бірлік қалыптастырады, ұлттың тұрақты дамуын қамтамасыз етеді.

4. Біртұтас тәрбие бағдарламасын жүзеге асырудың ерекшеліктері мен әдістері

4.1 Үйде тәрбие беру

Отбасы – баланың алғашқы тәрбие алаңы. Ата-аналар баланың мінез-құлқына, құндылықтарына үлкен ықпал етеді. Біртұтас тәрбие бағдарламасы ата-аналарды тәрбиеге тартуға, оларға арнайы әдістемелер мен кеңестер ұсынуға бағытталған.

4.2 Мектеп тәрбие жұмысы

Мектепте тәрбие сабағы мен сыныптан тыс іс-шаралар арқылы баланың тәрбиелік дамуы жүзеге асады. Мұғалімдердің кәсіби деңгейі, сабақтың мазмұны және ұйымдастырылуы бағдарламаның табысты жүзеге асуына тікелей әсер етеді.

4.3 Қоғамдық ортадағы тәрбие

Баланың қоғамдық өмірге араласуы, волонтерлік қызметке қатысуы, спорттық және мәдени шараларға қатысуы әлеуметтік тәрбие үшін маңызды. Қоғамдастық тәрбиесі баланың азаматтық санасын қалыптастыруға бағытталған.

4.4 Психологиялық қызметтің рөлі

Психологтар баланың жеке ерекшеліктерін ескере отырып, оның дамуын қолдайды. Қиын жағдайларда көмек көрсету, өзін-өзі тануды жетілдіру – тәрбие бағдарламасының маңызды бөлігі.

Біртұтас тәрбие бағдарламасы – баланың өмірлік дағдыларын, адамгершілік және әлеуметтік құндылықтарын қалыптастыруға бағытталған кешенді педагогикалық жүйе. Оның маңызы бала өміріндегі жан-жақты дамуды қамтамасыз етумен қатар, қоғамның тұрақты әрі үйлесімді дамуына ықпал етеді.

Бала – қоғамның болашағы. Сондықтан тәрбиеге кешенді, жүйелі және үйлесімді түрде қарау қажет. Мектеп пен отбасы тәрбие үдерісінде бірігіп, баланың тұлға ретінде қалыптасуына барынша жағдай жасау – біздің ортақ міндетіміз. Біртұтас тәрбие бағдарламасы осы мақсатқа жетудің сенімді жолы болып табылады.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі

1. Абдуллаева, Г. Ә. (2015). Тәрбие теориясы мен әдістемесі. Алматы: Білім баспасы.
2. Бекбаев, М. Қ. (2018). Мектепте тәрбие беру жүйесі және әдістемесі. Нұр-Сұлтан: Қазақ университеті баспасы.
3. Жақсыбаев, А. С. (2020). Педагогика негіздері: Тәрбие теориясы және практикасы. Алматы: Рауан.
4. Қасымов, Д. Т. (2019). Біртұтас тәрбие бағдарламасы және оның баланың тұлғалық дамуына әсері. Алматы: Білім институты.
5. Сейтжанова, А. Т. (2017). Тәрбие мен білім беруде заманауи технологиялар. Нұр-Сұлтан: Фолиант.

БАЛАБАҚШАДА STEP BY STEP» БАҒДАРЛАМАСЫН ОҚУ ӘРЕКЕТІНДЕ ҚОЛДАНУ

Елубаева Акерке Жалгасбековна,
Ақтөбе қаласы «Алан»
бөбекжай-балабақшасының әдіскері

Қазіргі технологиялардың жан-жақты тараған түрінің бірі «Step by Step» технологиясы. Баланы өмірге бейімдеу дамытушылық ортада жүзеге асады. Дамытушылық орта дегеніміз – балалардың қызығушылығын туғызатын алуан түрлі, тартымды материалдар ашық қолжетімділікте болатын, педагог жасаған зат-кеңістік ортасы; ондағы балаларды оқыту және тәрбиелеу жағдайы әрбір балаға өзінің жеке қарқынмен дамуға мүмкіндік береді.



Технологияның балаларға іс-әрекеттерді таңдау мүмкіндігіне, зерттеу ісімен шұғылдануына, іскер және тапқыр болуына жағдай жасайды.

«Step by Step» бағдарламасы балабақшадағы мектепке дейінгі топтар және мектепалды даярлық тобы балалары үшін өте пайдалы және маңызды, себебі, бағдарлама ұсынып отырған балаларға

арналған орталықтарда балаларға бағытталған тәсіл әр баланың мүмкіндігін тез анықтайды, оны мектепке дайындайды, сонымен қатар, ата-аналар өздері ерікті түрде білім беру үдерісіне тартылатын болады және педагогтердің алғашқы көмекшілері болады.

Бағдарлама қарастыратын «Әлеуметтік инклюзия» бағыты қазіргі кезге дейін өзектілігін жоғалтпай отыр. Бұл – сапалы педагогика мен демократиялық қоғамның ажырамас бөлігі ретінде әртүрлілікті құрметтеуге ерекше назар аудару. Әлеуметтік инклюзия стандарттары педагогтерге өз нанымдары мен күнделікті жұмыс тәжірибесін жаңаша құру, сондай-ақ балалардың әртүрлілікті түсініп, бір-бірін құрметтеуіне көмектеседі. Құндылықтардың кейбір аспектілері жаңа құжатта атап көрсетілген: білім берудің құқыққа негізделген көзқарасы, бұл педагогтердің инклюзивті жұмыс тәжірибесін енгізу үшін жауапты екенін білдіреді. Бала өз дамуына қатысы бар субъект болып табылады, сондықтан балалардың өзін-өзі тануына, олардың бастамасын дамытуға, жеке тұлғаның мағынасына және жеке «Мен»-ін, әртүрлі топтармен баланың идентификациясын дамытуға қолдау көрсетіп, тану маңызды. Кішкентай бала қазір азамат болып табылады, сондықтан күшті дауысы, құқықтары мен міндеттері бар.

ISSA мүшелерінің пікірінше, бұл аймақтар балалардың дамуына және олардың біліміне жоғары сапалы қолдау көрсету үшін өте маңызды. Бұл жеті аймақ гуманистік және әлеуметтік-конструктивистік принциптерге негізделген жұмыс тәжірибесіне ықпал етеді. Балалардың даму деңгейіне сәйкестендіруге, жеке тұлғаның көзқарастарына және балалар арасындағы өзара әрекеттесу процесінде орын алатындығын және балалар мен ересектер арасында да, балалар арасында да диалог болып табылатындығын түсіну үшін ерекше көңіл бөлінеді. Сондықтан, бір-бірін құрметтеу, баланы ынталандыру және тәуелсіздікке қол жеткізу, сондай-ақ балалардың құзыретті және толыққанды азаматтар екендігін ескере отырып, ересектерге қолдау көрсету қажет.

«Step by Step» бағдарламасын қолданудың өзектілігі сонда, ол балабақша мен бастауыш мектептің педагогикалық үдерісінде Қазақстан Республикасының білім беруді модернизациялаудың кезек күттірмейтін мәселелерін шешуде көмекке келеді. Бағдарлама ұлттық бағдарламаны жоққа шығармайды, бірақ оны уақыттың талабына жауап беретін жаңа демократиялық тәсілдермен толықтырады және білім беру үдерісінде жеке дамуды және қоғамның қатысуын қамтамасыз етуді (ата-аналар, туыстар, көршілер, достар) қарастырады. «Step by Step» технологиясымен жұмыс жасауда қарым-қатынас, қамқорлық, қоғам, патриотизм сияқты негізгі түсініктерге сүйене жұмыс жасалады.

Бұл бағдарламамен жұмыс жасайтын балабақша педагогтары балалардың өзін-өзі бағалауы мен өзін-өзі қамтамасыз етуі, өмір бойы оқу дағдыларын дамыту, өмір сүру және басқалармен жұмыс істеу үрдісі және әртүрлілікке деген құрметтеуде маңызды рөл атқаратындықтан, олар өзгерістерге катализатор болып табылатындығын білді. Олар жеке және педагогикалық деңгейде өздерінің дамуына арналған кеңістікті қажет ететіндігін ескеріп, әр баланың жеке даму траекториясына баса назар аудара білді.

«Step by Step» бағдарламасы негізінде ұйымдастырылған оқу әрекетін тиімді жоспарлай жұмыс жасау педагогтерге бірқатар сұрақтар тудырады: балаларға жақын және қызықты болу үшін білім берудің қандай мазмұны, оны қалай ұсыну керек? Балаларға қандай тәжірибе жинақтауға болатыны, оны қалай жасауға болатыны, жаңадан табылған және ұсынатын нәрселер, балаларға бұл мазмұнды игеруде қызығушылық тудыра ала ма? Балалардың қалауы, олардың бейімділігі мен мүдделері ескеріле ме?

Міне, осы сияқты сұрақтарға жауап бере отырып, балаларды демократиялық қоғамның белсенді мүшесі болуға даярлау

«Step by Step» бағдарламасының пайдаланылуы маңызды.

«Step by Step» бағдарламасы баланың бірегей қабілеттерін дамытуға, отбасының балабақшаның іс-шараларына қатысуын және сонымен қатар мәдени құндылықтарды көрсетуге және оларды табысты дамытуға көмектеседі. Тәрбиеші педагог әр түрлі жағдайдағы проблемаларды анықтауға, жауапты шешім қабылдауға, өз шешімінің нәтижесін бағалауға,өз қызметін іске асыру үшін қажетті жағдайлар жасауға бейім, ақпаратты ізденісті сапалы түрде жүзеге асыратындай, тұлғаның әлеуметтенуіне жағдай туғыза алатындай деңгейге көтерілді десек артық айтпаспыз. Бағдарлама баланы жан-жақты дамыту және ата-анамен тығыз байланыс орнату секілді екі бағытта жұмыс жасайды. Ең ерекшелік – ата-аналардың оқу үдерісіне еркін қатысуларына жағдай жасау болады. «Step by Step» Бағдарламасы балалардың ерекше қабілеттерін аша отырып, отбасын балабақша және мектеп іс-әрекетіне қатыстыра отырып, олардың мәдени құндылықтарын ашып, дамытуға бағытталады. Осы бағдарламамен жұмыс жасаған балабақшалар мен бастауыш мектептерде ата – ананың оқу үдерісіне қатысуы үлкен нәтижелерге әкелгендігін де байқадық. Баланың даму ортасы әрқашан өзгеріп отыруы керектігі ескеріліп, «Step by Step» технологиясы талабы бойынша балаға сапалы білім беру, баланың іс-әрекеті, ойындар арқылы ойлау дағдыларын, таным белсенділігін дамытып, олардың шығармашылық қабілеттерін қалыптастыру мақсаты қойылады.

«Step by Step» бағдарламасының жалпы ережелері қатаң сақталып отырады:

- таңертеңгі жиын өткізу;
- белсенділік орталықтарына бөлініп шағын топтармен жұмыс істеу;
- кіріктірілген сабақтар жүргізу;
- тақырыптық оқыту:
- әр баланың жеке даму портфолиосының болуы;
- топтағы әр балаға арналған мейірімді лебіздердің (счастьеграмка) болуы;
- ата – аналармен тығыз байланыста болуы.

Осы әдістерді қолдану негізінде ерекшеліктердің тиімділігі мынада болды:

Біріншіден: таңертеңгі жиын балаларды сезімталдыққа, ұйымшылдыққа, табиғат құбылысы мен өмір құбылысын байланыстырып суреттей білуге, өз ойларын толық жеткізуге, байқағыштыққа үйретеді.

Екіншіден: топтағы белсенділік орталықтарына бөліну арқылы бір-бірін сыйлауға, бір-бірінің сөзін бөлмей тыңдауға, бір сөзбен айтқанда мәдениеттілікке үйретті, бірлікте, ынтымақта жұмыс істеуге дағдыландырды. Өзіне ұнаған ісін таңдауға, өз ойларын еркін жеткізіп, қорытынды жасауға, шешім қабылдай білуге, өздерінің білімдерін, тәжірибелерін іс жүзінде пайдалануға мүмкіндік береді.

Үшіншіден: кіріктірілген сабақтар мен тақырыптық оқыту арқылы балалар бір тақырып айналасында зерттеу жұмыстарын жүргізуге, ғылымның әр саласын бір-бірімен байланыстыра білуге үйренеді.

Төртіншіден: әр балаға арналған мейірімді лебіздер мен жеке баланың портфолиосы арқылы ата-анасымен, басқа педагогтармен қарым-қатынасының нығаюына әкеледі.

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1. Буканан М., Коуни М. Сыныпта алғашқы демократиялық сайлау // Балаларды демократиялық тәрбиелеу. – 2002. – №2.
2. Педагогические стандарты ISSA. [Электрондық ресурс]. – Кіру режимі: www.issa.nl.
3. Сварький М. Әрбір баланың даму мәселелері қажет // Балаларды демократиялық тәрбиелеу. — 2002.
4. ISSA желісінің жаңалықтары. Стандарттарды қолдануды және мұғалімдерді аттестаттауды

қамтамасыз ету // Балаларды
демократиялық тәрбиелеу. – 2003.

МЕТОДИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К РАЗВИТИЮ УСТНОЙ И ПИСЬМЕННОЙ РЕЧИ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА

Есетова Майрамгул Орынбасаровна,
учитель русского языка и литературы
КГУ «ОСШ №69» города Актобе

Развитие устной и письменной речи является одной из ключевых задач в обучении русскому языку. В современных условиях общественного и образовательного развития умение грамотно выражать свои мысли как устно, так и письменно становится неотъемлемым навыком, необходимым для успешной коммуникации, дальнейшего образования и профессиональной деятельности. Устная и письменная речь тесно взаимосвязаны и дополняют друг друга, формируя общую речевую компетенцию учащихся.

Актуальность исследования методических подходов к развитию речи обусловлена необходимостью повышения эффективности учебного процесса, адаптации методов к новым образовательным стандартам и требованиям современного общества. В статье рассматриваются основные методические приемы и технологии, способствующие формированию у школьников навыков устного и письменного высказывания, а также пути интеграции этих двух видов речи на уроках русского языка.

Устная и письменная речь являются основными формами речевой деятельности человека. Обучение русскому языку направлено на формирование у школьников умения свободно и грамотно излагать свои мысли в различных коммуникативных ситуациях. Устная речь обеспечивает мгновенную коммуникацию, развитие навыков диалога, аргументации и эмоционального выражения. Письменная речь, в свою очередь, требует более глубокого осмысления и структурирования мысли, способствует развитию аналитического мышления и творческого потенциала.

В образовательном процессе устная речь используется как средство выражения знаний и умений, а письменная — как инструмент контроля и закрепления полученной информации. Важно подчеркнуть, что развитие устной и письменной речи должно происходить комплексно и системно, поскольку эти навыки взаимно обогащают друг друга.

Развитие устной речи на уроках русского языка требует использования разнообразных методов и приемов, направленных на формирование коммуникативных навыков и речевой культуры учащихся. Ключевой задачей является не только расширение словарного запаса и грамматического строя, но и развитие умения ясно и логично излагать мысли, вести диалог и участвовать в коллективном обсуждении.

Диалогическая речь формируется в процессе общения между двумя и более участниками. Для развития диалогической речи эффективно применять такие методы, как инсценировка диалогов, ролевые игры, упражнения на составление вопросов и ответов. Важно создавать ситуации, максимально приближенные к реальным условиям общения, где учащиеся учатся не только грамотно строить фразы, но и слушать собеседника, адекватно реагировать на его высказывания.

Монологическая речь требует от учащегося способности полно и последовательно раскрыть тему, выразить личное мнение, подкрепить его аргументами. Для этого используются задания на составление рассказов,

описаний, повествований, презентаций и докладов. Учителю важно помочь школьникам структурировать монолог, выделять главное и соблюдать логику изложения.

Ролевая игра — это мощный метод активизации речевой деятельности, так как вовлекает учащихся в конкретные коммуникативные ситуации, стимулирует эмоциональную и когнитивную активность. Ученики могут примерить на себя различные социальные роли, что способствует развитию гибкости мышления и умения адаптировать речь под разные условия.

Дискуссии и дебаты способствуют развитию навыков аргументации, умения слушать и уважать чужое мнение, формируют критическое мышление. Для успешного проведения дискуссии учитель должен заранее подготовить темы, четко определить правила общения и мотивировать учащихся к активному участию.

Использование аудиотекстов (аудиокниг, радиопередач, интервью) помогает улучшить восприятие речи на слух, расширить словарный запас и развить навыки воспроизведения услышанного материала. Обсуждение прослушанного текста стимулирует устную речь и умение анализировать информацию.

Подготовка и проведение презентаций — современный способ развития устной речи, который позволяет учащимся научиться структурировать материал, работать с визуальными средствами, уверенно выступать перед аудиторией.

Письменная речь отличается от устной тем, что требует более тщательного осмысления, планирования и редактирования текста. Методика ее развития должна учитывать этапность и многообразие видов письменных заданий.

Для развития письменной речи полезны задания на сочинение, эссе, описания, рассуждения, которые стимулируют творческое и критическое мышление. Аналитические задания, например, анализ текста, составление отзывов или рецензий, развивают умение структурировать информацию и аргументировать свою точку зрения.

Обучение письму строится на последовательном освоении этапов создания текста:

- **Планирование** — формирование основных мыслей и логической последовательности.
- **Черновик** — первое написание текста с возможностью ошибок и изменений.
- **Редактирование** — исправление грамматических, стилистических и содержательных ошибок.
- **Оформление** — написание чистового варианта, подготовка к сдаче или публикации.

Учитель должен систематически организовывать работу на каждом из этапов, формируя у учащихся навыки самоконтроля и критического отношения к собственным текстам.

Современные технологии открывают новые возможности для развития письменной речи: текстовые редакторы с функцией проверки орфографии и пунктуации, онлайн-платформы для коллективного редактирования текстов, блоги и форумы для публикации и обсуждения произведений. Эти средства делают процесс обучения более интерактивным и мотивирующим.

Интеграция устной и письменной речи позволяет создавать комплексные задания, которые развивают речевые умения целостно. Например, подготовка устного доклада сопровождается составлением письменного плана и тезисов, участие в дискуссии может завершаться написанием рефлексивного эссе.

Проектная деятельность, где учащиеся работают над исследовательскими или творческими проектами, требует активного использования как устной, так и письменной речи, что способствует более

глубокому освоению материала и развитию коммуникативных компетенций.

Развитие устной и письменной речи — одна из главных задач преподавания русского языка, от успешного решения которой зависит формирование коммуникативной компетенции учащихся и их готовность к активному участию в общественной жизни. Современные методические подходы, основанные на комплексном использовании диалогических и монологических упражнений, ролевых игр, творческих и аналитических заданий, а также новых технологий, позволяют эффективно развивать речевые умения.

Практическая значимость предложенных методик заключается в возможности их адаптации под различные возрастные группы и уровни подготовки, что делает обучение более результативным и интересным. Для учителей важно систематически использовать разнообразные формы и методы работы, способствующие развитию речи, а также стимулировать мотивацию и самостоятельность учащихся.

Перспективы дальнейших исследований связаны с изучением влияния цифровых технологий на развитие речи и поиском новых форм интеграции устных и письменных навыков в условиях дистанционного и гибридного обучения.

Использованная литература

1. Абдуллина, А. А. Методика преподавания русского языка в условиях поликультурной среды. — Алматы: Қазақ университеті, 2020. — 212 с.

2. Баранов, В. А. Методика обучения русскому языку в школе. — М.: Просвещение, 2018. — 320 с.

3. Васильева, Н. А. Развитие устной и письменной речи в школе. — СПб.: Питер, 2019. — 256 с.

4. Джалиев, С. Ж. Формирование коммуникативной компетенции учащихся на уроках русского языка. — Нур-Султан: Ұлт Ұстазы, 2021. — 180 с.

5. Ергазина, А. К. Инновационные подходы к обучению русскому языку в школах Казахстана. — Алматы: Раритет, 2019. — 198 с.

6. Уразбаева, Ш. К. Методика развития речи учащихся на уроках русского языка. — Алматы: Өлке, 2022. — 230 с.

СОВРЕМЕННЫЕ МЕТОДЫ ПРЕПОДАВАНИЯ ИСТОРИИ В ШКОЛЕ

Ержанова Жулдыз Кибашевна,
учитель истории школы-гимназии имени Ш. Бекмухамбетовой
Уилского района, Актюбинской области

Аннотация

В статье рассматриваются современные подходы к преподаванию истории в школе, обусловленные изменениями в образовательной среде и потребностями учащихся. Особое внимание уделено таким методам, как проектная деятельность, кейс-метод, геймификация, интерактивные технологии, ролевая игра, работа с историческими источниками и использование медиаресурсов. Отмечаются преимущества данных подходов: развитие критического мышления, повышение мотивации, формирование навыков анализа информации. Также затрагиваются трудности внедрения современных методов. Делается вывод о необходимости их использования для повышения качества исторического образования и воспитания гражданской ответственности у школьников.

История — это не только предмет, формирующий знания о прошлом, но и важный инструмент развития критического мышления, гражданской ответственности и патриотизма. В условиях цифровизации образования, изменяющихся запросов

общества и снижения интереса к традиционным урокам, возрастает необходимость внедрения современных методов преподавания. Такие методы делают обучение более активным, осмысленным и приближённым к реальной жизни. Цель данной статьи — рассмотреть актуальные подходы к преподаванию истории в школе, их особенности и значение.

Современные школьники живут в мире быстрой информации и мультимедийных технологий. Простое заучивание дат и событий уже не вызывает у них интереса. Вместо этого учащимся нужно предлагать методы, которые:

- развивают аналитическое и критическое мышление;
- побуждают к самостоятельному поиску и анализу информации;
- стимулируют активное участие и обсуждение;
- учитывают индивидуальные особенности и интересы школьников.

Современные методы преподавания истории

1. Проектная деятельность

Проекты позволяют учащимся самим выбирать тему и способ её изучения: создавать презентации, видео, стенгазеты, участвовать в исторических реконструкциях. Это не только развивает исследовательские навыки, но и формирует мотивацию к обучению.

2. Кейс-метод

Метод кейс-стади предлагает учащимся анализировать конкретные исторические ситуации (например, выбор решений в кризисных моментах истории). Такой подход учит рассматривать события с разных точек зрения и формировать собственное мнение.

3. Интерактивные технологии

Использование мультимедийных презентаций, виртуальных экскурсий, интерактивных карт и онлайн-платформ делает уроки более наглядными и увлекательными. Такие инструменты позволяют лучше понять контекст исторических событий.

4. Геймификация

Включение игровых элементов — викторин, квизов, симуляций — помогает повысить интерес к предмету. Игры создают соревновательный дух и делают изучение истории увлекательным процессом.

5. Ролевые игры и реконструкции

Во время ролевых игр учащиеся «превращаются» в исторических персонажей, участвуют в дебатах, судебных процессах, конференциях. Это способствует более глубокому пониманию исторических событий и формирует навыки публичного выступления.

6. Работа с историческими источниками

Учащиеся учатся анализировать первоисточники — документы, мемуары, фотографии, письма. Это развивает навыки критической оценки информации и формирует умения самостоятельного анализа.

7. Использование медиа

Художественные и документальные фильмы, подкасты, исторические сериалы могут служить дополнительным источником информации, особенно если они сопровождаются обсуждением и аналитической работой.

Особенности и вызовы внедрения

Несмотря на очевидные преимущества современных методов, их внедрение связано с рядом трудностей:

- необходимость подготовки и времени со стороны учителя;
- ограниченные технические ресурсы в некоторых школах;
- отсутствие интереса у части учащихся;
- потребность в постоянном повышении квалификации педагогов.

Однако при грамотном использовании и адаптации к возрастным и образовательным особенностям учеников эти методы способны значительно повысить качество и эффективность преподавания истории.

Современные методы преподавания истории делают учебный процесс более активным, познавательным и приближённым к жизни. Они способствуют формированию ключевых навыков: критического мышления, аргументации, работы с информацией и осознанного отношения к историческому наследию. Учитель, владеющий этими методами, может не только передать знания, но и заинтересовать учеников, сделать уроки яркими и запоминающимися. Внедрение инновационных подходов — важный шаг к повышению качества исторического образования и воспитанию думающих, ответственных граждан.

Список использованной литературы

1. Искакова Ж.Б. Проблемы и перспективы обновления преподавания истории в школе. // Образование и наука в XXI веке. — Астана, 2020. — №2. — С. 112–117.
2. Кунаева А.К. Инновационные методы в преподавании истории в общеобразовательной школе. — Алматы: КазНПУ имени Абая, 2021.
3. Зуев М.Н. Современные подходы к преподаванию истории в школе: теория и практика. — М.: Просвещение, 2020.
4. Моргунов А.Б. Методика преподавания истории: Учебное пособие. — М.: Академия, 2019.
5. Смагулова А.Т. Современные образовательные технологии на уроках истории. // Вестник КазНУ. Серия педагогическая. — 2022. — №3 (75). — С. 45–50.
6. Чуракова Н.И. Методика обучения истории: традиции и инновации. — М.: Юрайт, 2018.

КӨРКЕМ ЕҢБЕК АРҚЫЛЫ БАЛАЛАРДЫҢ ЭСТЕТИКАЛЫҚ ТАЛҒАМЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ӘДІСТЕМЕСІ

Жазимова Орынгул Тургалиевна,
Ақтөбе облысы, Байғанин ауданы, Қарауылкелді ауылы
Қарауылкелді орта мектебінің көркем еңбек пәні мұғалімі.

Қазіргі білім беру жүйесінде балалардың жан-жақты дамуы маңызды міндеттердің бірі болып табылады. Оның ішінде эстетикалық талғамды қалыптастыру ерекше орын алады. Эстетикалық талғам — адамның көркемдік сезімі, өнерге деген көзқарасы мен шығармашылық қабілетінің көрінісі. Бұл қасиет адамның рухани дүниесін байытып, өмірге деген түсінігін кеңейтеді. Баланың эстетикалық талғамы оның тұлғалық дамуының маңызды көрсеткіші болғандықтан, оны қалыптастыруға ерекше көңіл бөліну қажет.

Көркем еңбек пәні эстетикалық тәрбиенің негізін құрайтын сабақтардың бірі болып табылады. Бұл пән арқылы балалар түрлі материалдармен жұмыс істей отырып, қол еңбегін дамытуға және өнердің әр түрлі формаларымен танысуға мүмкіндік алады. Осы пәннің басты мақсаты — оқушылардың шығармашылық қабілетін оятып, эстетикалық талғамын қалыптастыру.

Балалардың эстетикалық талғамы олардың сұлулықты түсінуі мен бағалауына, өз сезімдері мен ойларын көркем түрде жеткізу қабілетіне тікелей байланысты. Сондықтан эстетикалық тәрбиенің тиімділігін арттыруда көркем еңбек сабақтарының әдістемесі маңызды рөл атқарады. Бұл мақалада көркем еңбек арқылы балалардың эстетикалық талғамын қалыптастырудың әдістемелік негіздері мен тәжірибелік ұсыныстар қарастырылады.

Эстетикалық талғам дегеніміз — адамның әсемдік пен сұлулықты қабылдау, түсіну және бағалау қабілеті. Ол адамның рухани мәдениетін айқындайтын маңызды фактор болып табылады. Адамның эстетикалық талғамы оның өмірге деген көзқарасы мен дүниетанымының бір бөлігі. Эстетикалық талғамның қалыптасуы

балалардың өнерге деген қызығушылығы мен шығармашылық қабілеттерінің дамуы арқылы жүзеге асады. Бұл процесс тек көркем еңбек сабақтарында ғана емес, жалпы тәрбиенің барлық салаларында жүзеге асуы тиіс.

Балалардың эстетикалық талғамы олардың өмірге деген эстетикалық көзқарасын қалыптастырады. Ол балалардың айналадағы табиғаттың, өнердің, мәдениеттің сұлулығын байқау қабілетін арттырады. Бұл қасиет баланың тұлға ретінде қалыптасуына, оның ішкі дүниесінің байып, рухани бай болуына ықпал етеді. Сол себепті эстетикалық талғамды дамыту — білім беру жүйесінің маңызды міндеті.

Эстетикалық талғамды қалыптастыру балалардың жалпы мәдени деңгейін арттырады, оларға өмірдің мәнін түсінуге, адамгершілік құндылықтарды бағалауға көмектеседі. Сонымен қатар, эстетикалық талғам адамның шығармашылық қабілеттерін дамытуға, жеке өзін-өзі танып-білуіне мүмкіндік береді.

Көркем еңбек — балалардың қол еңбегі мен шығармашылық қабілеттерін дамытатын маңызды пән. Бұл пән оқушыларға түрлі материалдармен жұмыс істеу, әртүрлі техникада туындылар жасау арқылы эстетикалық талғамын дамытуға мүмкіндік береді. Көркем еңбек сабағында оқушылар қағаз, мата, ағаш, глина сияқты материалдармен жұмыс істейді, әртүрлі техникамен танысады және өздерінің ішкі сезімдерін көркем түрде білдіреді.

Көркем еңбек пәнінің ерекшелігі — оның практикалық бағытталуында. Бұл пәннің сабақтары көбіне қол еңбегі мен шығармашылыққа негізделгендіктен, оқушылардың қиялы мен зейіні дамиды. Сондай-ақ, көркем еңбек арқылы балалардың ұқыптылығы, табандылығы және ынтасы артады. Бұл қасиеттер олардың жалпы тұлғалық дамуына оң әсерін тигізеді.

Көркем еңбек сабақтары балалардың эстетикалық талғамын қалыптастыруда маңызды орын алады, себебі олар көркемдік сұлулықты тануға, түсінуге және өздігінен шығармашылықпен айналысуға бағытталған. Сабақ барысында оқушылар тек техника мен материалды меңгеріп қана қоймай, өнердің мәнін түсініп, эстетикалық құндылықтарды қабылдауды үйренеді.

Балалардың эстетикалық талғамын қалыптастыруда тиімді әдістемелік тәсілдер қолдану өте маңызды. Бұл тәсілдер балалардың шығармашылық белсенділігін арттырып, оларды өнерге қызықтыруға бағытталуы тиіс. Көркем еңбек сабақтарында эстетикалық талғамды дамыту үшін ең алдымен көрнекілікті қолдану керек. Бұл балаларға түс пен форма, композиция және әсемдік элементтерін нақты түсінуге көмектеседі. Сабақта түрлі көркем материалдар мен үлгілерді пайдалану оқушылардың қызығушылығын арттырады.

Сабақ барысында шығармашылық тапсырмалар беру арқылы балалар өз идеяларын еркін білдіруге мүмкіндік алады. Мұғалім балаларға нақты шектеулер қояр емес, керісінше олардың қиялын кеңейтіп, өз көзқарастарын көрсетуге жол ашады. Бұл әдіс балалардың эстетикалық талғамының дамуына оң әсерін тигізеді.

Түсіндірме жұмыстарын жүргізу де маңызды. Мұғалімдер оқушыларға әсемдік ұғымдарын, өнердің әртүрлі бағыттарын түсіндіру арқылы эстетикалық түсініктерін қалыптастырады. Оқушыларға өнердің тарихынан мысалдар келтіріп, көркем шығармалардың мағынасын ашу олардың эстетикалық талғамын тереңдетеді.

Диалог және пікірталас әдістерін қолдану балалардың бір-бірінің жұмысына көзқарасын білдіруіне, өз ойларын еркін айтуына көмектеседі. Бұл әсіресе олардың эстетикалық пікірін дамытуға және өз жұмыстарын сын тұрғысынан қарастыруға мүмкіндік береді. Сонымен қатар, жұптық және топтық жұмыстарды ұйымдастыру арқылы балалар өзара пікір алмасып, идеяларын бөліседі. Бұл әдістер балалардың эстетикалық талғамын дамытудың тиімді жолдары болып табылады.

Балалардың эстетикалық талғамын дамытуда әртүрлі техникада жұмыстар жасау үлкен маңызға ие. Мысалы, сурет салу арқылы олар түстер үйлесімі мен композицияның негіздерін үйренеді. Қылқалам, қарындаш, пастель сияқты құралдарды пайдалану арқылы көркемдік сезімдері жетіледі. Аппликация жасау балаларға түрлі материалдарды үйлестіруді үйретеді, бұл олардың эстетикалық көзқарасын кеңейтеді. Қолөнер, мүсіндеу және ою-өрнек жасау балаларға форма мен көлемді тануға көмектеседі, бұл олардың көркемдік талғамын нығайтады.

Сонымен қатар, тігін сияқты қолөнер әдістері балалардың ұқыптылығы мен шыдамдылығын дамытады. Әртүрлі техника мен әдістерді меңгеру арқылы оқушылар шығармашылық белсенділігін арттырады және эстетикалық талғамын қалыптастырады.

Шығармашылықты ынталандыру эстетикалық тәрбиенің тағы бір маңызды компоненті болып табылады. Балалардың еңбектерін үнемі мақтап, мектеп ішінде және ата-аналар арасында көрсету арқылы олардың қызығушылығын арттыруға болады. Сондай-ақ, баланың жеке көзқарасын қолдап, қателіктерін түзетуге көмектесу олардың сенімін нығайтады. Әр баланың мүмкіндіктерін ескере отырып, оларға жеке тәсіл қолдану эстетикалық талғамды қалыптастыруда маңызды рөл атқарады.

Мәдени-тарихи контекст пайдалану — балалардың эстетикалық талғамын дамытудағы тағы бір маңызды бағыт. Ұлттық мәдениет пен дәстүрді сабаққа енгізу балаларды өз тамырымен, өнері мен мәдениетімен таныстырады. Мысалы, қазақ халқының дәстүрлі қолөнерін, ұлттық өрнектерді, өнер тарихын сабақта қарастыру арқылы балалардың рухани мәдениетін байытуға болады. Ұлттық нақыштағы жұмыстар жасау балалардың эстетикалық сезімін тереңдетіп, өз мәдениетін мақтан тұтуына ықпал етеді.

Балаларға ұлттық өнердің қазіргі заманғы көріністерін таныстыру олардың эстетикалық талғамын кеңейтеді және заманауи мәдениеттің ерекшеліктерін түсінуге мүмкіндік береді. Мұғалімдер ұлттық өнердің маңыздылығын және оның эстетикалық құндылығын оқушыларға жеткізе білуі тиіс.

Балалардың эстетикалық талғамын қалыптастыруға бағытталған сабақ үлгісі ретінде «Ұлттық өрнектер әлемі» тақырыбын қарастыруға болады. Бұл сабақтың мақсаты — оқушыларға ұлттық өрнектерді таныстырып, өз жұмыстарында қолдануды үйрету арқылы эстетикалық талғамын дамыту.

Сабақта түрлі түсті қағаздар, қайшылар, желім және сурет құралдары пайдаланылады. Кіріспе бөлімінде мұғалім ұлттық өрнектердің маңызы мен ерекшеліктерін түсіндіреді. Осыдан кейін балаларға ұлттық өрнектердің бірнеше түрі көрсетіліп, оларды қайталау және өз жобаларын жасау тапсырмасы беріледі. Сабақ соңында оқушылар өз жұмыстарын ортаға салып, бір-бірінің еңбектерін талқылайды. Мұғалім ең жақсы жұмыстарды мадақтап, балалардың көзқарасын тыңдайды.

Бұл сабақ оқушылардың ұлттық мәдениетке деген қызығушылығын арттырып, олардың эстетикалық талғамын дамытуға мүмкіндік береді. Сонымен қатар, балалардың шығармашылық белсенділігі артып, өз ойларын еркін білдіруге үйренеді.

Қорытындылай келе, көркем еңбек пәні балалардың эстетикалық талғамын қалыптастыруда маңызды рөл атқаратынын айта аламыз. Бұл пән балаларға сұлулықты тануға, өз сезімдерін көркем түрде білдіруге және шығармашылық қабілеттерін дамытуға жол ашады. Эстетикалық талғам — баланың рухани мәдениетінің негізгі көрсеткіші болғандықтан, оны қалыптастыруға ерекше мән беру қажет.

Эстетикалық тәрбиенің тиімділігі көркем еңбек сабақтарының дұрыс ұйымдастырылуына, шығармашылыққа ынталандыруға және ұлттық мәдениетті сабаққа енгізуге байланысты. Мұғалімдердің кәсіби шеберлігі мен әдістемелік тәсілдері балалардың

эстетикалық талғамын дамытуда шешуші роль атқарады.

Балалардың эстетикалық талғамын дамыту олардың жалпы мәдени деңгейін арттырады, өмірге деген көзқарасын кеңейтеді және тұлға ретінде қалыптасуына көмектеседі. Осылайша, көркем еңбек арқылы эстетикалық талғамды қалыптастыру — баланың жан-жақты дамуының және рухани байлығын арттырудың маңызды бөлігі болып табылады.

Пайдаланған әдебиеттер

1. Ахметова, Г. С. Педагогика и методика художественного труда: учебное пособие. — Алматы: Атамұра, 2017. — 320 б.
2. Әбдірахманова, Б. Ж. Көркем еңбек пәні: әдістемелік нұсқаулық. — Алматы: Қазақ университеті, 2021. — 180 б.
3. Қуанышбаев, Е. Мектептегі көркем еңбек пәнінің әдістемесі. — Алматы: Рауан, 2018. — 212 б.
4. Павлова, М. В. Теория и практика художественного труда в школе. — Москва: Просвещение, 2015. — 275 с.
5. Төлепбергенова, Ж. Б. Эстетикалық тәрбие және көркем еңбек. — Нұр-Сұлтан: Ұлттық Білім Баспасы, 2022. — 200 б.
6. Шәкенова, Л. Қ. Көркем еңбек пен эстетикалық тәрбие. — Алматы: Философия, 2019. — 170 б.

ИНТЕРАКТИВТІ ӘДІСТЕРДІ ҚОЛДАНУ – ОҚУШЫ БЕЛСЕНДІЛІГІНІҢ КІЛТІ

Жиенбаева Құндыз Бибіталықызы,
Ақтөбе облысы, Шалқар қаласы
«№ 1 мектеп-гимназия» КММ-нің
бастауыш сынып мұғалімі

Қазіргі білім беру жүйесі жаңа технологиялар мен педагогикалық тәсілдердің дамуымен қатар, оқушылардың оқу процесіне белсенді қатысуын талап етеді. Білім беру тек қана ақпаратты беруден тұрмай, оның қабылдануы мен меңгерілуіне жағдай жасауды да қажет етеді. Бұл әсіресе бастауыш сынып оқушыларына қатысты, себебі балалардың оқу процесіне деген ынтасы мен қызығушылығы олардың болашақтағы білім сапасына тікелей әсер етеді.

Бастауыш сынып кезеңі – баланың танымдық қабілеттері мен мінез-құлқының негізі қаланатын, оқу дағдылары мен әдеттері қалыптасатын маңызды кезең. Осы себепті осы кезеңде интерактивті әдістерді қолдану арқылы оқушылардың белсенділігін арттыру – педагогикада басты бағыттардың бірі. Интерактивті әдістер оқушыларды тек пассивті тыңдаушы емес, белсенді қатысушы етіп тәрбиелейді. Бұл әдістердің маңызы – баланың оқу процесіне терең еніп, өз бетімен ізденуін, ойлауын, талдауын және шығармашылық қабілетін дамытуда.

Осы мақалада интерактивті әдістердің мәні, түрлері, бастауыш сынып оқушыларының белсенділігіне тигізетін әсері, қолдану ерекшеліктері және заманауи технологиялармен үйлесімі жан-жақты қарастырылады. Сонымен қатар, нақты мысалдар мен педагогикалық тәжірибелер арқылы интерактивті әдістердің тиімділігі айқындалады.

Интерактивті әдістер – білім беру процесінде мұғалім мен оқушылар, сондай-ақ оқушылардың өзара әрекеттесуін қамтамасыз ететін педагогикалық тәсілдер жүйесі. Бұл әдістер арқылы оқушылардың ақпаратты қабылдауы белсенді түрде жүзеге асырылады, өйткені олар өздері білім іздеп, сұрақтар қойып, талқылауға қатысады.

Педагогикада интерактивтілік ұғымы қарым-қатынастың екі жақты, көп жақты болуы дегенді білдіреді. Бұл әдістер оқушының танымдық белсенділігін арттырады, себебі білімді пассивті қабылдау емес, оны өз бетімен табу, талдау және қолдану процесі жүреді.

Бастауыш сынып оқушылары үшін интерактивті әдістердің маңызы ерекше. Себебі:

- Балалар осы кезеңде танымдық әрекеттің негізгі түрлерін меңгереді;
- Оқу мотивациясы қалыптасады;
- Әлеуметтік қарым-қатынас дағдылары дамиды;
- Өз ойын айту және тыңдау дағдылары қалыптасады.

Интерактивті әдістердің педагогикалық негізі ретінде Ж. Пиаже, Л.С. Выготский, Д.Б. Эльконин сияқты ғалымдардың теориялары саналады. Мысалы, Выготскийдің «дамудың жақын аралығы» тұжырымдамасы бойынша, мұғалімнің қолдауымен балалар өз білімін белсенді түрде дамытады. Интерактивті әдістер осындай қолдауды қамтамасыз етеді.

Интерактивті әдістер көптүрлі болып, әрқайсысының өзіндік ерекшелігі мен қолдану аясы бар. Оларды бірнеше негізгі топқа бөлуге болады.

Ойын – бастауыш сынып оқушылары үшін ең тиімді әдістердің бірі. Ойын арқылы балаларға оқу материалын түсіндіру оңай және қызықты болады. Ойын балалардың эмоционалдық және әлеуметтік дамуына ықпал етеді. Мысалы, "Сөз табу", "Сандық есептер ойыны", "Рөлдік ойындар" балалардың тілдік және математикалық қабілеттерін дамытады.

Ойын әдісінің артықшылықтары:

- Баланың қызығушылығын оятады;
- Оқу процесіне эмоционалдық жағынан қатыстыру;
- Топтық қарым-қатынасты дамыту;
- Шығармашылық қабілетті ынталандыру.

Сұрақ-жауап – білімді тереңдету және жүйелеу үшін маңызды әдіс. Мұғалімнің қойған сұрақтары оқушыларды ойлауға, өз білімін дәлелдеуге шақырады. Бұл әдісті қолданғанда сұрақтар логикалық реттілікпен қойылуы тиіс, және әрбір оқушыға жауап беру мүмкіндігі берілуі қажет.

Сұрақ-жауап әдісінің негізгі түрлері:

- Ойлануға мәжбүр ететін сұрақтар (терең сұрақтар);
- Жедел жауап беруді талап ететін сұрақтар;
- Ашық сұрақтар, яғни жауап бір мағыналы емес.

Топтық жұмыс – оқушыларды шағын топтарға бөліп, бірге жұмыс істеуге бағыттайтын әдіс. Бұл әдіс әлеуметтік дағдыларды дамытуға өте тиімді. Оқушылар бір-бірімен ынтымақтастықта болады, пікірлерін ортаға салады, бір-бірінің пікірін құрметтеуді үйренеді.

Топтық жұмыстың тиімділігі:

- Қиын тапсырмаларды бірге шешу;
- Өзара көмек және қолдау көрсету;
- Әр оқушының күшті жақтарын ашу.

Пікірталас – балалардың өз ойларын ашық білдіруіне, басқа пікірлерді тыңдауға, өз көзқарасын қорғауға үйретететін әдіс. Бұл әдісті қолданғанда тақырыптар балаларға түсінікті және қызықты болуы тиіс. Пікірталас балалардың сыни ойлауын дамытады, сөйлеу мәдениетін қалыптастырады.

Рөлдік ойындар балаларға әртүрлі әлеуметтік жағдайларды бейнелеуге мүмкіндік береді. Бұл әдіс арқылы балалар қарым-қатынас дағдыларын дамытып, түрлі мінез-құлық үлгілерін тәжірибеден өткізеді. Мысалы, «Дүкенде», «Мектепте» сияқты рөлдік ойындар әлеуметтік және коммуникативтік қабілеттерді жетілдіреді.

Интерактивті әдістер оқушылардың оқу процесіне қызығушылығын арттырудың ең тиімді тәсілдері болып табылады. Бұл әдістердің бастауыш сынып оқушыларына әсерін бірнеше бағытта қарастыруға болады. Бұл әдістер оқушылардың танымдық белсенділігін арттырады. Олар білім алуға деген ынтасын жоғарылатып, ақпаратты пассивті қабылдаудан белсенді ізденуге бағыттайды. Мысалы, топтық жұмыста немесе пікірталаста балалар өз білімін

пайдалана отырып, жаңа мәліметтерге қол жеткізеді.

Интерактивті әдістер балалардың эмоционалды және әлеуметтік дамуына оң әсер етеді. Ойындар мен рөлдік ойындар балалардың эмоциясын ашуға, қоршаған ортаға бейімделуге көмектеседі. Топтық жұмыстар арқылы балалар бір-бірімен қарым-қатынаста болып, өзара сыйластық пен қолдауды үйренеді. Интерактивті әдістер балалардың оқу мотивациясын арттырады. Олар оқу процесіне қатысқан сайын өздерін маңызды сезініп, жетістіктерге қол жеткізуге ынталы болады.

Әр жас кезеңінде балалардың қабылдау деңгейі әртүрлі. Сондықтан интерактивті әдістерді қолданғанда оқушының жас ерекшелігі мен жеке ерекшеліктерін ескеру маңызды. Әр интерактивті әдіс сабақтың мақсатына сай таңдалуы тиіс. Мысалы, ойын әдісі шығармашылық қабілеттерді дамытуға бағытталса, пікірталас сыни ойлауды дамытады. Мұғалім оқушылардың әрқайсысының пікірін тыңдап, қолдау көрсетуі қажет. Бұл оқушыларды өз ойын ашық айтуға ынталандырады. Оқушылардың белсенділігін бағалау кезінде тек қана жауаптың дұрыстығын емес, сондай-ақ олардың қатысуын, шығармашылығын, топтық жұмысқа қосқан үлесін ескеру қажет.

Ақпараттық технологияларды сабақта тиімді пайдалану интерактивті әдістердің әсерін арттырады. Интерактивті тақталар, мультимедиялық құралдар, білім беру платформалары балалардың оқуын қызықты етеді. Қазіргі ақпараттық технологиялардың дамуымен білім беру процесіне жаңа мүмкіндіктер келді. Электронды оқулықтар, онлайн ресурстар, интерактивті тақталар, білім беру платформалары сабақтарды көрнекі әрі тартымды етеді.

Мысалы, интерактивті тақталарда балалар түрлі тапсырмаларды орындап, ойындар ойнай алады. Онлайн платформаларда оқушылар топтық жобалар жасай алады. Бұл олардың ынтымақтастық пен өз бетімен жұмыс істеу дағдыларын дамытады.

Интерактивті әдістерді бастауыш сыныпта қолдану – оқушы белсенділігінің кілті ғана емес, сонымен қатар білім беру сапасын арттырудың маңызды факторы. Олар оқушыларды оқу процесіне толық қатыстыру арқылы олардың танымдық, шығармашылық және әлеуметтік қабілеттерін дамытуға мүмкіндік береді.

Бұл әдістер арқылы балалар өз білімін өз бетімен игеруге үйренеді, өз ойын ашық білдіреді, топтық жұмысқа дағдыланады. Сонымен қатар, қазіргі заманғы технологияларды тиімді пайдалану интерактивті әдістердің тиімділігін одан әрі арттырады.

Сондықтан, қазіргі заман педагогтары интерактивті әдістерді меңгеріп, оларды сабақта жүйелі және мақсатты түрде қолдануы керек. Бұл – оқушылардың белсенділігі мен білім сапасын жоғарылатудың сенімді жолы.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Қасымов А.Ж. Интерактивті әдістер және олардың педагогикалық маңызы. – Алматы: Фолиант, 2018. – 150 б.

2. Мұхаметжанова Г.Т. Бастауыш сыныпта оқушылардың белсенділігін арттыру әдістері. – Алматы: Білім, 2016. – 120 б.

3. Нұртаев Е.М. Педагогикалық психология негіздері. – Астана: Ғылым, 2020. – 300 б.

4. Сағындықова С.Б. Интерактивті оқыту әдістері және олардың білім сапасына әсері. – Алматы: Көкжиек, 2019. – 135 б.

5. Технология білім беру саласында қолдану мәселелері // Білім журналы, 2022, №4, 45-52 б.

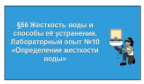
ЖЕСТКОСТЬ ВОДЫ И СПОСОБЫ ЕЁ УСТРАНЕНИЯ. ЛАБОРАТОРНЫЙ ОПЫТ «ОПРЕДЕЛЕНИЕ ЖЕСТКОСТИ ВОДЫ»

Звижинская Наталья Ивановна,
КГУ «Первый Темиртауский классический лицей»
отдела образования города Темиртау
управления образования Карагандинской области

Раздел:	8.4 Вода	
Дата:	29.04.2025	
Класс: 8	Количество присутствующих: 16	Количество отсутствующих: 0
Тема урока:	Жесткость воды и способы её устранения. Лабораторный опыт «Определение жесткости воды»	
Цели обучения в соответствии с учебной программой:	8.4.2.9 -определять «жесткость» воды и объяснять способы ее устранения	
Цели урока:	изучить природу жёсткости воды объяснять причины жёсткости воды применять методы по оценке жёсткости воды в быту	
Ценности по программе воспитания 2024-2025 **Біртұтас тәрбие**	«Трудолюбие и профессионализм» Умение ценить труд, результаты своего и чужого труда, способность оценить вклад трудовых результатов для развития страны, общества	

Ход урока

Этап урока/ Время	Действия педагога	Действия ученика	Оценивание	Ресурсы
1. Начало урока 10 мин	*Организационный момент* *Прием «Bestrepresentation» («Лучшее представление»)* – Всем здравствуйте! Перед началом работы давайте рассмотрим рисунки, которые я для вас подготовила. Как вы думаете, что отражают эти рисунки? - Итак, сегодня на уроке я вам желаю, чтобы все знания были полезными, работа приносила только радость. Уважайте друг друга, работайте как единая команда! -Сегодня вы работаете в рабочих листах, которые вам выданы. Все ваши	Занимают рабочие места, приветствуют учителя, оценивают настрой на урок в листе самооценивания. Слушают, задают вопросы.	*Дескриптор*: активно участвуют в орг. моменте урока, готовность начать работу на уроке	слайд 1 Листы  самооценивания слайд 2 Рабочие листы,  слайды презентации слайд 3

	действия вы отражаете в них. Учитель инструктирует учащихся по этапам работы в рабочих листах *Определение темы и целей урока* Гуляя по улицам нашего города, нередко, довольно часто можно встретить автоматы для продажи воды (водоматы). Они установлены в либо в помещениях, либо на улице с высоким проходным трафиком. - Почему у нас в городе установлено много водоматов? Какова цель этого мероприятия? Проговаривает тему урока	Предполагают, высказывают свою точку зрения. Записывают тему урока в тетрадь	ФО - комментарий учителя *Дескриптор:* формулируют основную мысль, определяют тему и цели урока	 слайд 4  слайд 5  слайд 6 
2. Середина урока 28 мин	*Проведение научно-исследовательского опыта* 22 марта – Всемирный день водных ресурсов по календарю ООН, день воды. Это ежегодное мероприятие посвящено важности и сохранения чистоты воды. *Научно-исследовательский эксперимент №1 «Дождевая и водопроводная вода».* 1. На демонстрационном столе 2 химических стакана с разными пробами воды. 2. В бутылке - капельнице – раствор хозяйственного мыла. 3. Накапайте по 7 капель мыльного раствора в каждый химический стакан, перемешайте содержимое. 4. Сравните образование пены в обоих стаканах. *Проблемный вопрос: чем можно объяснить вспенивание мыла в одной пробе воды?* Вода с большим содержанием солей называется *жёсткой*, с малым содержанием – *мягкой.* *Вывод*: В жесткой воде при стирке увеличивается расход мыла, т.к. мыло образует с солями кальция и магния нерастворимые соединения.	Высказывают предположения, отвечают на вопрос. *Предполагаемый ответ:* в одном химическом стакане (с дождевой водой) мыло вспенилось лучше, чем в другом (с водопроводной водой). В водопроводной воде содержатся вещества, препятствующие вспениванию мыла – растворимые соли.	*Дескриптор*: высказывают предположения, вместе с педагогом формулируют вывод ФО – словес	Химические стаканы, бутылка-капельницы, раствор хозяйственного мыла, пробы воды https://www.youtube.com/watch?v=JDphBBK-CH0

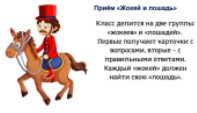
	Ценностное воспитание Просмотр видео «Уважение к труду» - В чём особенность созидательного труда? - Какие качества и способности нужны для созидательного труда? - Почему важно выбрать профессию, которая интересна?	Отвечают на вопросы, обсуждают	ная похвала	Рабочие листы
	Изучение новой темы Термин «жёсткая» по отношению к воде исторически сложился из-за свойств тканей после их стирки с использованием мыла на основе солей жирных кислот – ткань, постиранная в жёсткой воде, более жёсткая на ощупь. Вода, как вечная страница, совершая круговорот, поднимается высоко над поверхностью земли, выпадает вместе с осадками, проникает глубоко под землю. И на протяжении всего путешествия она поглощает множество различных солей, содержащихся в почвах и горных породах. Один из этапов круговорота воды в природе – обогащение минеральными солями.	По ходу изучения нового материала заполняют схему «Фишбоун»	*Дескриптор*: отбирают из материала необходимые фразы, 38лючевые слова, заполняют рабочий лист	
	Изучение причин жёсткости воды. Все воды делятся на *поверхностные*, *грунтовые* и *подземные*. Наименьшую степень минерализации имеют *поверхностные* воды рек, озёр, т.к. они образуются при выпадении осадков и сильно разбавляются ими. *Грунтовые* воды (*подземные* воды, *колодцы*) – *<u>первый</u>* от поверхности земли постоянно существующий безнапорный водоносный горизонт. Протекают по различным поверхностям, образованным осадочными горными породами: песком, глиной, и имеют среднюю степень минерализации. Глубина их залегания от нескольких метров до несколько десятков метров. ***Подземные воды в целом*** включают также ***артезианские воды*** — они наиболее надёжно защищены от внешнего загрязнения. Располагаются между двумя водоупорными пластами. Глубина их залегания зависит от	Высказывают предположения	Дескриптор: высказывают предположения, коррек	Рабочие листы географические атласы слайд 7

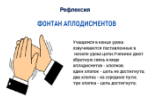
	местности и начинается с 70–100 метров. Наибольшее количество солей содержится в *подземных* водах (артезианские скважины). ***Уровень залегания поверхностных, грунтовых и подземных вод зависит от геологических особенностей местности и климата.*** - *Как катионы кальция и магния попадают в раствор?* На основании таблицы растворимости сформулируем вывод о растворимых/нерастворимых солях. Природная вода, протекая в земле, соприкасается с различными минералами и горными породами и растворяет некоторые составляющие их вещества. Но вы можете мне возразить и сказать, что некоторые соединения нерастворимы. -Какие?(фториды, фосфаты, карбонаты). Дело в том, что помимо обычного растворения, вода, содержащая в себе углекислый газ, оказывает на некоторые минералы химическое действие, превращая карбонаты в гидрокарбонаты, растворимые в воде. Поэтому глубокая подземная вода содержит значительное количество катионов кальция и магния. Катионы кальция и магния делают воду жесткой. По значению воду различают как очень мягкую – с жесткостью до 1,5; мягкую – от 1,5 до 4; средней жесткости - от 4 до 8; жесткую - от 8 до12 и очень жесткую - свыше 12 мэкв\л Жесткость воды хозяйственно-питьевых водопроводов не должна превышать 7 мэкв/л.. Анализ так называемой жёсткой воды показывает наличие большого количества ионов магния и кальция. Жёсткость воды бывает временной и постоянной. Первая почти полностью устраняется при кипячении (наличие солей - гидрокарбонатов), а вторая – нет (содержит сульфаты и хлориды кальция и магния). Накипь в виде осадка в	По легенде карты определяют, что жёсткость воды обусловлена месторождениями карбоната кальция, расположенных около города Темиртау и Караганды. Результаты наблюдений вносят в таблицу, записывают уравнение реакции, определяют признак химической реакции Выполняют Слушают	тируют ответы друг друга *Дескриптор*: определяют месторождения карбоната кальция, делают вывод о составе жёсткой воды *Дескриптор*: записывают уравнение реакции, определяют признак химической реакции	 Химический стакан, раствор соляной кислоты слайд 8  Солемеры DelixiElectric TDS, тест-полоски обнаружения жёсткой воды, жидкий тестом Нилпа для измерения общей жёсткости воды Рабочий лист

	чайнике - это результат временной жёсткости. Жёсткость, обусловленная наличием солей (сульфатов и хлоридов кальция и магния) сохраняется после кипячения воды, называется *некарбонатной или постоянной*. Её устраняют действием соды и других химических реагентов. *Работа с атласом географии 8 класс* Внимательно рассмотрите горные породы и минералы, расположенные около территории города Караганды и Темиртау. -Предположите состав горных пород и минералов, связанный с жёсткостью воды. *Научно-исследовательский эксперимент №2 «Устранение накипи»* В химический стакан с накипью добавляет по каплям соляную кислоту до появление газообразования. *Физминутка* ***«Кулак — ладонь».*** Цель упражнения — межполушарное взаимодействие, переключение и распределение внимания. Одну кисть сожмите в кулак, другую — выпрямите в ладонь. Начинайте медленно менять положение рук Мы разобрались с причиной жёсткости воды в нашем городе, её видами. Теперь необходимо разобраться со способами её устранения. Если существуют разные виды жёсткости воды, значит, существуют разные методы борьбы с устранением жёсткости воды. Учитель знакомит учащихся со средствами обнаружения жёсткой воды: солемером DelixiElectricTDS, тест-полосками обнаружения жёсткой воды и жидким тестом Нилпа для измерения общей жёсткости воды. *Лабораторный опыт «Определение жёсткости воды»* Цель: научиться применять количественные и качественные	Вписывают цель урока в рабочий лист Формулирую привила ТБ Выполняют работу в парах Выполняют работу в парах	ФО-словесная похвала ФО-комментарий учителя ФО – комментарий учителя ФО – словесная похвала *Дескриптор*: измеряют общее	Рабочие листы Химические контейнеры**,** солемеры DelixiElectric TDS, пробы воды Штативы с пробирками, пробирки, стеклянные бутылки-капельницы, пробы воды, карбонат натрия, гидроксид кальция, фосфат натрия

	методы оценки уровня жёсткой воды в домашних условиях Оборудование и реактивы**:** химические контейнеры**,** пробирки**,** стеклянные бутылки-капельницы, штативы для пробирок, пробы воды, карбонат натрия, гидроксид кальция, фосфат натрия. Правила Т.Б. 1. Во время работы в кабинете химии будьте максимально внимательными, дисциплинированными, необходимо соблюдать тишину, поддерживать чистоту и порядок на рабочем месте. 2. Опыты проводите только с разрешения учителя и в строгом соответствии с инструкциями, используя точно указанные количества веществ. 3. Прежде чем приступить к выполнению эксперимента, внимательно изучите инструкцию. Ход работы Опыт 1. Количественное измерение жесткости воды 1. Выданы 3 химических контейнера №1, №2, №3. При помощи солемера DelixiElectricTDS измерьте общее количество солей в каждой пробе воды. 2. После каждого измерения прополоскайте электрод прибора в дистиллированной воде и вытрите бумажной салфеткой. Прибор снова готов к использованию. 3. Результаты внесите в таблицу. 4. По полученным данным определите, в каком химическом стакане находится соответствующая проба воды **(*водопроводная, водопроводная кипяченая, дистиллированная вода*).**		количество солей в каждой пробе воды, по полученным количественным характеристикам определяют соответствующую пробу воды, самостоятельно формулируют вывод *Дескриптор*: приливают реагент до появления осадка, составляют уравнение химической реакци	

№ п/п	Название пробы воды	Общее содержание солей в воде, ppm (мг/л)	Тип воды
№1			
№2			
№3			

<table>
<tr>
<td></td>
<td>5. По прилагаемой шкале определите тип воды.
6. Сформулируйте вывод.
Вывод:
_____
_____
_____
Опыт 2. Качественное измерение жёсткости воды
1. В пробирки с разными пробами воды №1, №2 №3 добавьте по каплям химический реагент, имеющий у вас на столе (карбонат натрия, гидроксид кальция или фосфат натрия) до появления признака химической реакции.
2. Результаты наблюдений внесите в таблицу.
3. Составьте уравнение химической реакции. В качестве соли жёсткости в исследуемых пробах воды возьмите растворимую соль.
<table>
<tr><th>№ п/п</th><th>Название пробы воды</th><th>Наблюдения</th><th>Уравнение реакции</th></tr>
<tr><td>№1</td><td></td><td></td><td rowspan="3"></td></tr>
<tr><td>№2</td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>№3</td><td></td><td></td></tr>
</table>
4. Сформулируйте вывод.
Вывод:
_____
_____</td>
<td></td>
<td>и, самостоятельно формулируют вывод</td>
<td></td>
</tr>
<tr>
<td>3. Конец урока
5 мин</td>
<td>Приём «Жокей и лошадь»
Учитель делит класс на две группы: «жокеев» (1 вариант) и «лошадей» (2 вариант). Первые получают карточки с вопросами, вторые - с правильными ответами. Каждый «жокей» должен найти свою лошадь.
Вопросы:
1. Почему вода из колодца вкусная, а дождевая нет? (Вкус воды из колодца придают содержащиеся в ней различные соли)
2. Почему до изобретения антифризов (не замерзающих при низких температурах жидкостей) в системы охлаждения двигателей заливали</td>
<td>Активно участвуют в обсуждении</td>
<td>Дескриптор: все участники игры находят соответствие «вопрос-ответ», каждый «жокей</td>
<td>слайд 9
</td>
</tr>
</table>

	дистиллированную воду, а не воду из-под крана? (В воде из-под крана содержатся соли жёсткости кальция и магния, что влечёт за собой получение нерастворимых карбонатов при повышении температуры и их отложении на стенках двигателей, тем самым, ухудшая теплоотдачу двигателя) 3. Как доказать, что накипь в чайнике состоит из карбоната кальция? (Подействовать кислотой) 4. Как химическим путем можно очистить в домашних условиях посуду от накипи? (Удалить раствором уксуса) 5. Если в доме отключили горячую воду, а вам срочно нужно приготовить что-нибудь покушать. Можно ли для приготовления пищи использовать горячую воду из крана, а не холодную? (Нет, так как горячую воду смягчают различными веществами для уменьшения отложений на стенках труб). 6. Людям, которые длительное время пьют фильтрованную воду, чтобы вы смогли посоветовать? (Необходимо чем-то компенсировать недостаток солей кальция и магния, к примеру, с помощью витаминных комплексов или минеральной воды.) 7. Сравните состав высококачественных стиральных порошков с Calgon-ом. Что общего? **(присутствуют компоненты, которые снижают жёсткость воды)** 8. Как физическими методами природа в естественных условиях максимально очищает воду от солей? (испарение и конденсация)		» находит свою «лощадь»	
Рефлексия 2 мин	Учитель напоминает учащимся и озвучивает поставленные в начале урока цели. Ученики дают обратную связь в виде аплодисментов-хлопков: один хлопок-цель не достигнута, два хлопка – на середине пути, три хлопка - цель достигнута. *Домашнее задание* §56, с. 210 выполнить письменно в тетради задания уровня С №1, №2	Учащиеся подытоживают свои знания по изучаемой теме. Записывают в дневник	Самооценка работы на уроке ФО - комментарий учителя	слайд 10  учебник 8 класс 2018г, под ред, М.Б. Усмановой

ФОРМИРОВАНИЕ НАВЫКОВ САМООРГАНИЗАЦИИ У НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНИХ В УСЛОВИЯХ ЦЕНТРА АДАПТАЦИИ

Кулманова Гульнара Казикановна,
Воспитатель КГУ «Центр адаптации несовершеннолетних Карагандинской области» управления образования КО города Темиртау

Современное общество предъявляет высокие требования к личности, особенно к подросткам, которые находятся в период активного становления как личности и гражданина. Несовершеннолетние, оказавшиеся в сложных жизненных ситуациях и проходящие адаптацию в специализированных центрах, нуждаются в особой поддержке. Одной из важнейших задач воспитателя в таких учреждениях является формирование у подростков навыков самоорганизации — способности самостоятельно планировать свою деятельность, контролировать выполнение задач и эффективно управлять временем. Эти навыки не только способствуют успешной адаптации несовершеннолетних в коллективе и обществе, но и являются основой для дальнейшего успешного обучения и личностного роста.

Самоорганизация — это процесс сознательного планирования, контроля и коррекции собственной деятельности с целью достижения поставленных задач. Для несовершеннолетних этот навык особенно важен, так как он:

- Способствует развитию ответственности и самостоятельности.
- Помогает преодолевать трудности и стрессовые ситуации.
- Повышает мотивацию к учебе и личностному развитию.
- Улучшает социальные навыки и взаимодействие с окружающими.

В условиях центра адаптации навыки самоорганизации помогают подросткам структурировать свой день, ставить реальные цели и планомерно двигаться к их достижению, что способствует снижению тревожности и конфликтности.

Несовершеннолетние в центрах адаптации часто имеют дефицит жизненных навыков, в том числе навыков самоорганизации. Это связано с:

- Трудным семейным фоном и недостатком стабильности.
- Низким уровнем мотивации и самоуважения.
- Психологическими травмами и стрессом.
- Отсутствием опыта планирования и контроля своей деятельности.

Процесс формирования самоорганизации требует комплексного подхода и внимания к индивидуальным особенностям каждого подростка.

Основные этапы формирования навыков самоорганизации

1. Создание благоприятной среды

Первым шагом является создание атмосферы безопасности и доверия, где подросток не боится выражать свои мысли и пробовать новые способы организации своей деятельности.

2. Ознакомление с понятием и важностью самоорганизации

Воспитатель объясняет подросткам, что такое самоорганизация, зачем она нужна, и как она поможет в жизни. Важно, чтобы подростки увидели практическую пользу этих навыков.

3. Обучение планированию

Подростков учат составлять расписание дня, определять приоритеты и распределять время. Используются простые приемы: списки дел, дневники, визуальные планы.

4. Формирование навыков контроля

Это умение проверять, выполнено ли запланированное, анализировать причины отклонений и корректировать свои действия.

5. Развитие самодисциплины и мотивации

Важная задача воспитателя — поддерживать подростков, помогать им справляться с трудностями и укреплять внутреннюю мотивацию.

Методики и приемы формирования навыков самоорганизации

Дневник самоорганизации

Ведение дневника, где подросток записывает задачи на день, время их выполнения и результаты, помогает формировать привычку планировать и контролировать.

Игровые тренинги и ролевые игры

Через игровые ситуации подростки учатся принимать решения, планировать действия и нести ответственность за результат.

Групповые занятия и дискуссии

Обсуждения целей и способов их достижения в группе развивают умение выстраивать план действий и работать в коллективе.

Творческие задания

Проекты, требующие планирования и последовательного выполнения, например, создание плаката, подготовка мероприятия, развивают организационные способности.

Использование технологий

Применение простых приложений для планирования и напоминаний может повысить интерес подростков к самоорганизации.

Роль воспитателя

Воспитатель играет ключевую роль в формировании навыков самоорганизации. Его задачи:

- Демонстрировать личный пример организованности.
- Поддерживать подростков в процессе обучения новым навыкам.
- Корректировать и направлять действия подростков.
- Создавать условия для самостоятельной деятельности.
- Мотивировать и поощрять успехи.

Примерный план занятия по формированию навыков самоорганизации

1. Вводная беседа: что такое самоорганизация и зачем она нужна.

2. Практическое упражнение: составление расписания на день.

3. Групповая работа: обсуждение способов преодоления трудностей при выполнении плана.

4. Рефлексия: обсуждение итогов занятия и эмоциональных переживаний.

Формирование навыков самоорганизации у несовершеннолетних в условиях центра адаптации — это многогранный и длительный процесс, который требует от воспитателя терпения, профессионализма и индивидуального подхода. Развитие этих навыков способствует не только успешной адаптации в коллективе и обществе, но и формированию у подростков чувства ответственности, уверенности в себе и способности самостоятельно справляться с жизненными вызовами. В конечном итоге это помогает подросткам подготовиться к самостоятельной взрослой жизни.

Использованная литература

1.Алгиев, А. К. Некоторые педагогические труды. Алматы: Университет «Кайнар», 1989. По материалам трудов и методик оптимизации учебно-воспитательного процесса в Казахстане. (Википедия)

2.Аркин, Е. А. Педагогическая психология подростка. М.: Академия, 2020.

3.Божович, Л. И. Личность и её формирование в детском возрасте. М.: Просвещение, 2008.

4.Гаврилова, Н. А. Самоорганизация личности: теория и практика. СПб.: Речь, 2019.

5.Кон, И. С. Психология ранней юности. М.: Наука, 2020.

6.Куропаткина, Н. И. Формирование навыков саморегуляции у подростков: методические рекомендации. Екатеринбург: Урал. изд-во, 2017.

7.Леонтьев, Д. А. Психология смысла: природа, структура и динамика смыслообразования. М.: Смысл, 2003.

8.Мухина, В. С. Возрастная психология. М.: Юрайт, 2018.

«ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИГРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА»

Кулшарова Айнур Мирамовна,
учитель русского языка и литературы
Кенкиякской общеобразовательной средней школы
Темирский района Актюбинской области

Аннотация. В статье рассматривается актуальность использования игровых технологий в процессе преподавания русского языка в школе. Игровые приёмы помогают повысить мотивацию учащихся, активизировать внимание, улучшить усвоение орфографических, грамматических и речевых норм. Автор описывает различные формы игр: дидактические, ролевые, цифровые, а также приводит примеры их применения на уроках. Отдельное внимание уделено методическим рекомендациям по организации игр и возможным трудностям. Материал будет полезен как учителям, так и учащимся, интересующимся современными методами обучения.

Ключевые слова: русский язык, игровые технологии, обучение, мотивация, дидактическая игра, интерактивные методы, урок, школьное образование, грамматика, развитие речи.

Русский язык — один из важнейших предметов школьной программы. Однако многие ученики испытывают трудности в его изучении: сложно запоминать правила, выполнять упражнения, правильно писать. Чтобы повысить интерес к предмету и сделать уроки более увлекательными, учителя всё чаще используют игровые технологии. Они помогают не только привлечь внимание, но и улучшить понимание материала, развить речь и логическое мышление.

1. Что такое игровые технологии

Игровые технологии — это организация учебного процесса с элементами игры. Это могут быть:

- дидактические игры (например, лото, викторины, кроссворды),
- ролевые (редакция газеты, корректор, журналист),
- интерактивные (викторины через платформы типа Kahoot, LearningApps),
- групповые и командные задания.

Главная цель — не просто развлечь, а обучать через игру, повышая активность и интерес учащихся.

2. Зачем они нужны на уроках русского языка

Игровые технологии:

- развивают внимание, память, мышление;
- помогают запомнить орфографические и пунктуационные правила;
- формируют навыки грамотной речи;
- делают урок живым, эмоциональным, интересным;
- позволяют работать как индивидуально, так и в командах.

Кроме того, игра снижает страх перед ошибкой: ученики становятся увереннее, чаще участвуют в обсуждении.

3. Примеры игровых приёмов на уроке

Орфографические и грамматические игры

- «Исправь ошибку» — ученики находят и объясняют ошибки в тексте.
- «Орфо-лото» — карточки со словами, нужно быстро находить нужные орфограммы.
- «Верно — неверно» — учитель читает утверждение, ученики оценивают его правильность.

Игры для развития речи

- «Ролевая игра “Редакция”» — ученики делятся на "журналистов", "редакторов", "корректоров", работают над текстами.

• «Письмо от героя» — творческое задание, где ученик пишет письмо от имени литературного персонажа, соблюдая стиль и грамматику.

Цифровые игры

• Kahoot / LearningApps — онлайн-викторины на повторение правил.

• Грамматический квест — урок с заданиями на "станциях": правописание, части речи, пунктуация.

4. Как организовать игру на уроке

Чтобы игра была полезной, учителю нужно:

• заранее подготовить материал и чётко сформулировать цель;

• объяснить правила игры;

• следить за дисциплиной и участием всех учеников;

• провести обсуждение после игры — что получилось, чему научились.

Важно помнить, что игра должна дополнять обучение, а не заменять его.

5. Преимущества и сложности

Преимущества:

• Повышение интереса к предмету.

• Активное участие всех учеников.

• Лучшая запоминаемость материала.

• Развитие речи и внимания.

Сложности:

• Требует подготовки и времени.

• Не все темы удобно "превратить" в игру.

• Возможно нарушение дисциплины без правильной организации.

Игровые технологии — это современный и эффективный способ сделать уроки русского языка интересными и полезными. При правильном подходе они помогают детям учиться с удовольствием, лучше запоминать материал, развивать мышление и речь. Учителю важно уметь сочетать традиционные методы с игровыми приёмами, чтобы добиться лучших результатов в обучении.

Список использованной литературы

1. Громцева М.Н. Игровые технологии в образовательном процессе. — М.: Просвещение, 2020.

2. Жаркова Н.В. Игровые приёмы в обучении русскому языку. — // Журнал «Русский язык в школе», №5, 2022.

3. Кульбаева Г.К. Использование игровых технологий на уроках русского языка в условиях обновлённого содержания образования // «Образование в Казахстане», №3, 2021.

4. Садыкова А.С. Игровые методы обучения в начальной и основной школе: теория и практика. — Алматы: Раритет, 2019.

5. Турсынова Р.М. Методика преподавания русского языка в школах Казахстана с русским и казахским языками обучения. — Нур-Султан: Фолиант, 2020.

6. Хуторской А.В. Современные педагогические технологии. — М.: Академия, 2021.

БАЛАБАҚША – ТӘРБИЕНІҢ АЛТЫН ҰЯСЫ

Нурмағамбетова Асель Муратовна,
Ақтөбе облысы, Қандыағаш қаласы, Мұғалжар ауданы
«Қарлығаш» бөбекжай-бақшасының тәрбиешісі

Әрбір елдің болашағы – оның білімді де тәрбиелі ұрпағында. Сол ұрпақты қалыптастыру жолында балалық шақтағы тәрбие мен білімнің маңызы орасан зор. «Ұяда не көрсе, ұшқанда соны іледі» деген дана халқымыз тәрбиенің ең алғашқы баспалдағы отбасынан басталып, балабақша қабырғасында жалғасатынын баяғыдан айтып кеткен. Балабақша – баланың әлеуметтік ортаға бейімделіп, алғашқы қарым-қатынас орнататын, мінез-құлқы мен дүниетанымы қалыптасатын ең алғашқы қоғамдық мекеме. Бұл жер тек балаларды қарауға арналған орын емес, бұл

– тәрбиенің, дамудың, өсіп-жетілудің алтын ұясы.

Бүгінгі таңда балабақшаның атқаратын рөлі бұрынғыдан да күрделі әрі жауапты бола түсті. Қоғамдағы өзгерістер, технологияның дамуы, отбасындағы жағдайлар балабақша тәрбиешісінің қызметін тек бала күтуші емес, педагог-психолог, жан-жақты дамытушы тұлға ретінде бағалауды талап етеді. Осы мақалада балабақшаның бала тәрбиесіндегі орны, тәрбиеші еңбегінің ерекшелігі, заманауи талаптар мен болашақ міндеттер туралы кеңінен сөз қозғалмақ.

1. Балабақша – тәрбиенің алғашқы баспалдағы

Балабақша – мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың алғашқы сатысы. Бұл кезеңде баланың дене бітімі, ой-санасы, тіл байлығы, психологиялық және әлеуметтік дағдылары қарқынды дамиды. Сондықтан балабақшадағы тәрбие мен оқыту – тұлғаның тұтас дамуына негіз болады.

Балабақшада бала үйден тыс ортада алғашқы рет ұзақ уақыт өткізеді. Мұнда ол құрдастарымен қарым-қатынас орнатып, ортақ ережелерді, тәртіпті, әдеп нормаларын меңгереді. Бұл – оның болашақ мектеп өміріне, қоғамға бейімделуінің негізі. Сондай-ақ, балабақшада түрлі шығармашылық, спорттық, интеллектуалдық іс-шаралар арқылы баланың қабілеттері анықталып, дамытылады.

2. Тәрбиешінің рөлі мен кәсіби шеберлігі

Тәрбиеші – балабақшадағы басты тұлға. Ол тек білім беріп қана қоймай, балаға мейірім, сүйіспеншілік, сенімділік сыйлай отырып, оның жан-жақты дамуына ықпал етеді. Тәрбиешінің сөзі, іс-әрекеті, көзқарасы бала үшін үлгі. Осы себепті тәрбиеші кәсіби шеберлікпен қатар, адамгершілік қасиеттерге де бай болуы шарт.

Жақсы тәрбиеші – бала жүрегіне жол таба алатын, әр баланың ішкі жан дүниесін түсіне білетін маман. Ол әр баламен жеке жұмыс істеп, оның мінез-құлқына, даму деңгейіне, қызығушылықтарына қарай әдіс-тәсілдер қолдана білуі керек. Сонымен қатар, қазіргі таңда тәрбиеші психолог, логопед, дефектолог, музыка мен дене тәрбиесі мұғалімі секілді бірнеше мамандықтың қызметін қатар атқарады.

3. Мектепке дейінгі тәрбиенің мазмұны мен әдістері

Балабақшадағы тәрбие мазмұны балалардың жас ерекшеліктеріне сай құрылып, бірнеше бағытты қамтиды:

- Интеллектуалдық даму: ойлау, есте сақтау, зейін, логикалық қабілеттерді дамыту.
- Тілдік және сөйлеу дағдылары: сөздік қорды байыту, дұрыс сөйлеуге үйрету, байланыстырып сөйлеуді дамыту.
- Эстетикалық тәрбие: музыка, сурет салу, қолөнер арқылы көркемдік талғамды қалыптастыру.
- Дене тәрбиесі: денсаулықты нығайту, қозғалыс белсенділігін дамыту.
- Әлеуметтік дағдылар: қарым-қатынас мәдениеті, достық, мейірімділік, өз ойын жеткізе білу.
- Еңбек тәрбиесі: қарапайым еңбек әрекеттерін меңгерту, еңбекке құрметпен қарауға баулу.

Бұл бағыттардың барлығы бала тұлғасының үйлесімді дамуын қамтамасыз етеді. Заманауи педагогикалық технологиялар – ойын арқылы оқыту, жобалық әдіс, дамытушы оқыту – тәрбиешінің басты құралдарына айналып отыр.

4. Балабақша мен ата-ана ынтымақтастығы

Баланың дамуы мен тәрбиесінде балабақша мен отбасы арасындағы байланыстың маңызы зор. Егер бұл екі орта тығыз байланыста жұмыс істесе, тәрбие нәтижесі әлдеқайда жоғары болмақ. Ата-аналар тәрбиешімен тұрақты қарым-қатынаста болып, баланың мінез-құлқы, дамуы туралы ақпарат алмасып отыруы қажет.

Балабақшада ата-аналармен бірлескен шаралар, ашық сабақтар, кеңестер, психологиялық тренингтер өткізу – өзара сенім мен түсіністікке негіз болады. Бұл балаларға да оң әсер етіп, олардың өзіне деген сенімділігін арттырады.

5. Заманауи балабақша: жаңа міндеттер мен мүмкіндіктер

Бүгінгі күні балабақша жұмысына қойылатын талаптар өзгеріп отыр. Цифрландыру, инклюзивті білім беру, үштілділік, ұлттық тәрбие – балабақшаға жүктеліп отырған жаңа міндеттердің бірі. Әр тәрбиеші ақпараттық технологияларды меңгеріп, интерактивті құралдарды тиімді пайдалана білуі қажет.

Сондай-ақ, ерекше білім беруді қажет ететін балалармен жұмыс, эмоционалдық қолдау, психологиялық кеңес беру – тәрбиешінің кәсіби дайындығын үнемі жетілдіруді қажет етеді. Мемлекет тарапынан тәрбиешілердің еңбегін бағалау, оларды әлеуметтік қолдау мәселелері де өзекті.

Қорыта айтқанда, балабақша – бала өміріндегі аса маңызды кезең. Бұл – оның ең алғашқы әлеуметтік ортасы, алғашқы ұстазы, алғашқы досы, алғашқы ережесі мен тәртібі. Сондықтан балабақшадағы тәрбие – болашақ азаматтың тұлғалық қалыптасуына әсер ететін негізгі фактор.

Тәрбиеші – осы үлкен үміттің иесі. Оның қолындағы бала – болашақ елдің иесі. Сол себепті тәрбиеші еңбегін қадірлеу, оған қолдау көрсету – бүкіл қоғамның міндеті.

«Баланы жастан» деген халық даналығын басшылыққа ала отырып, балабақшаны тәрбиенің алтын ұясы ретінде дамыту – болашақтың берік негізі. Жас ұрпаққа саналы тәрбие, сапалы білім беруде балабақшаның орны – қай кезде де ерекше.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Әбенбаева К.А. Тәрбие теориясы мен әдістемесі. – Алматы: Дарын, 2019.

2. Бабаев С.Б., Махмутов М.И., Жанпейісова М.М. Педагогика. – Алматы: Рауан, 2021.

3. ҚР Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты. – Астана, 2023.

4. Қалиева С.Қ., Әмірова Г.З. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту теориясы. – Алматы: «Фолиант», 2022.

5. Монтессори М. Балалық шақтың құпиясы. – Алматы: Steppe&World, 2020.

ФОРМИРОВАНИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА

Оспанова Гульбахит Серикпаевна,
учитель русского языка и литературы
ОСШ №66 города Актобе

В современном мире умение грамотно читать, писать и анализировать информацию является одной из ключевых компетенций личности. Традиционное понимание грамотности как знания правил орфографии, пунктуации и грамматики уже не отвечает требованиям времени. В настоящее время акцент смещается на функциональную грамотность — способность эффективно использовать язык в различных жизненных ситуациях для решения практических задач, понимания и создания текстов различной сложности.

Формирование функциональной грамотности — важная задача школьного образования и предмета «Русский язык». В условиях стремительного развития информационных технологий и обилия информации именно функциональная грамотность становится залогом успешной

адаптации учащихся в обществе и профессиональной деятельности.

Цель данной статьи — раскрыть сущность функциональной грамотности, проанализировать методы и приемы её формирования на уроках русского языка, а также определить роль учителя и образовательных технологий в этом процессе.

Функциональная грамотность — это способность человека использовать свои навыки чтения, письма и коммуникации для решения жизненных задач. Она включает не только умение безошибочно писать и говорить, но и понимание прочитанного, анализ информации, умение создавать связные тексты, вести диалог и аргументировать свою позицию. В отличие от традиционной грамотности, ориентированной преимущественно на знание правил, функциональная грамотность предполагает умение читать и понимать тексты разных типов — научных, художественных, деловых; критически оценивать информацию; применять письменную речь для различных целей, таких как оформление документов, написание сочинений, деловых писем; а также владеть устной коммуникацией в разных жизненных ситуациях. Международные исследования, в частности программа PISA, рассматривают функциональную грамотность как базовую компетенцию, необходимую для успешной жизни в современном обществе.

Русский язык является основным инструментом коммуникации и познания мира для школьников. Уроки русского языка создают условия для развития у учащихся не только языковых знаний, но и умения применять их на практике. Формирование функциональной грамотности способствует повышению уровня понимания и восприятия информации, развитию критического мышления и способности к аргументации, формированию навыков самостоятельного поиска и обработки информации, а также подготовке к реальной жизни и будущей профессиональной деятельности. Учитель русского языка выступает не просто как преподаватель правил, а как наставник, который помогает детям осваивать языковые компетенции в функциональном ключе.

Для успешного формирования функциональной грамотности необходим комплексный подход, включающий разнообразные методы и приемы.

Во-первых, работа с разными типами текстов играет важную роль. Использование на уроках текстов различных жанров — художественных, научно-популярных, публицистических, деловых — расширяет кругозор учащихся и развивает умение выделять главное, делать выводы и анализировать.

Во-вторых, тексты с заданиями на понимание и анализ помогают формировать навыки критического чтения: учащиеся учатся отвечать на вопросы, искать информацию, интерпретировать прочитанное, сопоставлять и обобщать полученные данные.

В-третьих, проектная и исследовательская деятельность стимулирует умение использовать языковые средства для решения конкретных задач. Работа над созданием презентаций, исследовательских записок или эссе способствует развитию самостоятельности и творческого подхода.

В-четвёртых, коммуникативные игры и дискуссии, такие как обсуждения, дебаты и ролевые игры, развивают устную речь, умение аргументировать свои мысли, слушать и понимать собеседника. Кроме того, письменные работы с акцентом на

практическое применение — сочинения, деловые письма, инструкции, анкеты — учат использовать язык для разных целей. Наконец, использование информационно-коммуникационных технологий позволяет разнообразить учебный процесс, вовлечь учеников в интерактивное чтение и редактирование текстов, а также работу с мультимедийными источниками.

Учитель играет ключевую роль в формировании функциональной грамотности. Он является главным организатором образовательного процесса и проводником компетентностного подхода. Его задача — не просто донести материал, а создать условия для развития у учащихся самостоятельности и критического мышления. Особенностями работы учителя являются постоянное использование заданий, требующих рефлексии и анализа, индивидуальный подход с учётом уровня и интересов учащихся, формирование мотивации через актуальность и практическую направленность заданий, а также оценивание, ориентированное как на процесс, так и на результат развития функциональных навыков.

Несмотря на важность данного направления, существуют определённые проблемы, затрудняющие процесс формирования функциональной грамотности. Традиционный учебный подход часто ориентирован на запоминание правил, а не на развитие навыков, что снижает эффективность обучения. Кроме того, недостаток современных учебных материалов и технологий ограничивает возможности учителя. Низкая мотивация некоторых учащихся и недостаток подготовки педагогов к работе с функциональной грамотностью также создают препятствия. В то же время перспективы развития связаны с внедрением компетентностного подхода в образовательные стандарты, использованием современных цифровых образовательных ресурсов, повышением квалификации педагогов и созданием межпредметных связей для формирования комплексных навыков.

Формирование функциональной грамотности на уроках русского языка является необходимым условием успешного образования и социализации современного ученика. Для этого требуется переосмысление традиционных подходов и внедрение инновационных методик, ориентированных на развитие умений применять язык в реальных жизненных ситуациях. Учитель играет ключевую роль в этом процессе, создавая образовательную среду, которая стимулирует развитие критического мышления, коммуникации и творческого подхода к языку.

Комплексное использование разнообразных методов, включая работу с текстами, проектную деятельность и интерактивные технологии, способствует формированию у школьников прочной языковой базы и уверенности в своих коммуникативных возможностях. В условиях динамично меняющегося мира именно функциональная грамотность становится фундаментом личностного и профессионального успеха.

Использованная литература

1. Абдразакова, А. Т. **Методика преподавания русского языка в условиях многоязычного образования Казахстана**. — Алматы: КазНУ, 2020. — 210 с.

2. Бекбаева, Г. К. **Формирование функциональной грамотности на уроках русского языка в казахстанской школе** // Вестник Казахского национального

педагогического университета. — 2019. — № 3. — С. 56–62.

3. Васильева, Н. А. **Методика преподавания русского языка**. — М.: Просвещение, 2018. — 256 с.

4. Гвоздева, Л. М. **Функциональная грамотность в современной школе: теория и практика**. — СПб.: Питер, 2019. — 320 с.

5. Дуйсенбаева, А. С. **Инновационные подходы в обучении русскому языку в условиях современного образования Казахстана**. — Нур-Султан: МОН РК, 2021. — 198 с.

6. Козлов, В. П. **Современные технологии обучения русскому языку**. — М.: Академия, 2020. — 280 с.

7. Лаптева, И. В. **Компетентностный подход в обучении русскому языку и литературе**. — М.: ВАКО, 2017. — 224 с.

ИНФОРМАТИКА САБАҒЫНДА САРАЛАП ОҚЫТУДЫҢ ТИІМДІ ЖОЛДАРЫ

Сарсенбаева Акбота Амангазиевна,
Абай облысы, Аягөз қаласы «Аягөз қаласының политехникалық колледжі» КМҚК-нің информатика пәні оқытушысы

Қазіргі білім беру жүйесі оқушының жеке қабілеттерін, қызығушылықтарын, қажеттіліктерін ескере отырып оқытуды басты мақсат етіп отыр. Бұл тұрғыда саралап оқыту — оқытудың тиімді жолдарының бірі ретінде ерекше маңызға ие. Әсіресе, информатика пәнінде оқушылардың білім деңгейі, логикалық ойлау қабілеті және техникалық дайындығы әртүрлі болуы мүмкін. Сол себепті бұл пәнді оқытуда саралап оқытуды қолдану – оқу сапасын арттыруға, әр оқушыны өз деңгейінде қолдап, дамытуға септігін тигізеді.

Информатика – тек теориялық білімді емес, практикалық дағдыларды да талап ететін пән. Сондықтан да әр оқушының даму қарқынын ескере отырып, тапсырма түрлерін саралап ұсыну, оқыту әдісін бейімдеу, бағалауды тиімді ұйымдастыру – мұғалімнің кәсіби шеберлігінің бір көрінісі.

Саралап оқыту – бұл әртүрлі деңгейдегі оқушылардың білім алу қажеттіліктерін ескеріп, жеке қабілеттеріне сай білім беру процесін ұйымдастыру тәсілі. Бұл әдістің басты мақсаты – барлық оқушыға бірдей мүмкіндік беру емес, керісінше, әр оқушыны өз даму деңгейіне сай жетістікке жеткізу.

Саралап оқыту ұғымы алғаш 20 ғасырдың ортасында педагогика ғылымында қолданыла бастады. Оның теориялық негіздерін Джером Брунер, Лев Выготский, Бенжамин Блум сынды ғалымдар қалыптастырды. Выготскийдің "жақын арадағы даму аймағы" туралы теориясы – саралап оқытудың негізінде жатыр. Бұл теорияға сәйкес, оқушы өз бетімен орындай алмайтын, бірақ мұғалімнің немесе құрдасының көмегімен меңгере алатын тапсырмалармен жұмыс істеуі керек. Осылайша, оқушы біртіндеп күрделірек білім мен дағдыларға көтеріледі.

Саралап оқытудың бірнеше түрі бар:

- Мазмұн бойынша саралау – барлық оқушыға бірдей тақырып берілгенмен, мазмұн тереңдігі немесе ұсыну тәсілі әртүрлі болуы мүмкін (мысалы, біреуге мәтіндік түсініктеме, біреуге бейне түсіндіру).
- Процесс бойынша саралау – оқу тапсырмаларын орындау жолдары мен әдістерін әр оқушыға ыңғайлап ұсыну (мысалы, топтық жұмыс, жеке жұмыс, жұппен жұмыс).
- Нәтиже бойынша саралау – оқушылардың жұмыс нәтижелерін бағалау кезінде әрқайсысына сәйкес критерийлер қолдану.

Информатика пәнінде бұл тәсілдер өте тиімді, себебі пәннің өзі ақпараттық

және практикалық дағдыларды меңгеруді талап етеді. Мысалы, кейбір оқушылар үшін жаңа бағдарламалау тілімен танысу қиындық тудырса, кейбірі оны тез меңгеріп, қосымша жобалар жасауы мүмкін. Мұндай жағдайда мұғалім әр оқушыға жеке көзқарас танытуы қажет.

Информатика пәні – білім алушылардың логикалық ойлауын, шығармашылық қабілетін, техникалық сауаттылығын қалыптастыратын күрделі әрі маңызды пәндердің бірі. Бұл пәннің мазмұны жыл сайын жаңарып, оқушылардан жаңа дағдылар мен терең түсінік талап етеді. Сондықтан да саралап оқыту тәсілін тиімді қолдану – оқу процесінің сапасын арттырудың басты жолдарының бірі.

Информатика сабағына оқушылар әртүрлі деңгейде келеді. Кейбіреулері бұрыннан техникалық құрылғылармен жақсы таныс, ал кейбіреулер үшін компьютердің негізгі функциялары да жаңалық болуы мүмкін. Сонымен қатар, үй жағдайында компьютермен жиі жұмыс істейтін оқушылар мен мұндай мүмкіндікке ие емес оқушылар арасында да білім деңгейінде айырмашылық болады.

Саралап оқыту бұл айырмашылықты ескеріп, барлық оқушының жеке ерекшеліктеріне сай оқытуға мүмкіндік береді. Мысалы, кейбір оқушыларға қарапайым тапсырмалар ұсынылса, ал озық деңгейдегі оқушыларға күрделі жобалық жұмыстар немесе бағдарламалау тапсырмалары берілуі мүмкін.

Информатика сабағында тапсырмаларды деңгейлеп құрастыру – саралап оқытудың негізгі шарттарының бірі. Мұнда тапсырмаларды үш деңгейде ұсынуға болады:

- Жеткілікті деңгей (төмен) – негізгі ұғымдарды түсініп, қарапайым әрекеттерді орындай алуға бағытталған;
- Орта деңгей – оқушының тақырыпты толық меңгеруіне, өз бетімен жұмыс істей алуына бағытталады;
- Жоғары деңгей – күрделі, шығармашылық немесе жобалық тапсырмалардан тұрады.

Мысалы, «Алгоритм» тақырыбын өткенде:

- 1-деңгей: дайын алгоритмнің ретін анықтау;
- 2-деңгей: қарапайым алгоритм құрастыру;
- 3-деңгей: күрделі логикалық тапсырмаға алгоритм жазу немесе программалау арқылы орындау.

Саралап оқытуда ақпараттық-коммуникациялық технологиялар (АКТ) үлкен рөл атқарады. Әртүрлі цифрлық платформалар (Google Classroom, Kahoot, Quizizz, Liveworksheets т.б.) арқылы оқушыларға жеке тапсырмалар ұсынуға, жеке жұмыс қарқынына бейімделуге мүмкіндік бар.

Информатика пәнінде виртуалды симуляторлар, программалау тренажерлері (Code.org, Scratch, Python Turtle, Tinkercad т.б.) арқылы әр оқушының қызығушылығына сай тапсырмалар беруге болады. Бұл оқушылардың өз бетімен білім алуын қолдап, шығармашылық әлеуетін дамытады.

3. Саралап оқытудың тиімді әдістері

Саралап оқытудың табысты болуы оның әдістерін дұрыс таңдап, жүйелі түрде қолдануға байланысты. Информатика сабағында оқушылардың әртүрлі қабілеті мен қажеттіліктерін ескеріп, келесі әдістер тиімді нәтиже береді.

Деңгейлік тапсырмалармен жұмыс

Бұл әдіс бойынша сабақтағы тапсырмалар оқушылардың білім деңгейіне сәйкес бірнеше деңгейге бөлінеді. Әр оқушы өз мүмкіндігіне қарай тапсырманы орындайды. Мысалы, бір топқа қарапайым тапсырмалар ұсынылады, ал екінші топқа – күрделі есептер беріледі.

Деңгейлік тапсырмалар оқушылардың өзіне деген сенімділігін арттырып, шығармашылық ойлау қабілетін дамытады. Сонымен бірге мұғалімге әр оқушының нақты деңгейін анықтап, оларға сәйкес қолдау көрсетуге мүмкіндік береді.

Жеке және топтық оқыту тәсілдері

Саралап оқытуда жеке және топтық жұмыс үйлесімді қолданылады. Жеке жұмыс кезінде оқушы өз қарқынымен жұмыс істеп, қиындықтарды өз бетімен шешуге ұмтылады. Топтық жұмыс оқушыларды ынтымақтастыққа, бірлесіп жұмыс істеуге баулиды.

Топтық жұмыстарда оқушылар өзара көмектесіп, ақпарат алмасады. Информатикада бұл тәсілді қолдану программалау, жобалау тапсырмаларында өте тиімді, себебі әр оқушы өз мықты жақтарын пайдалана алады.

Қабілетке қарай тапсырма беру

Бұл әдісте мұғалім оқушылардың қабілеттерін ескере отырып, әрқайсысына жеке тапсырмалар тағайындайды. Мысалы, логикалық есептерді жақсы шешетін оқушыларға шығармашылық жобалар, ал техникалық дағдылары дамымағандарға қарапайым тапсырмалар беріледі.

Бұл тәсіл оқушылардың мотивациясын арттырып, олардың дамуына жәрдемдеседі. Сонымен қатар, оқушының өз күшіне сенімін нығайтады.

Саралап оқыту процесінде формативті бағалау маңызды рөл атқарады. Бұл бағалау түрі оқушының оқу барысындағы жетістіктерін үздіксіз бақылап, қажетті түзетулер енгізуге мүмкіндік береді.

Саралап оқыту информатика сабағында оқушылардың әртүрлі деңгейдегі қабілеттерін ескеріп, білім берудің тиімді жолы болып табылады. Бұл әдіс оқушыларға жеке қолдау көрсетуге, олардың қызығушылығын арттыруға және оқу мотивациясын күшейтуге мүмкіндік береді. Саралап оқыту арқылы әр оқушы өз мүмкіндігіне сай білім алып, шығармашылық тұрғыдан дамиды. Мұғалімнің кәсіби шеберлігі мен оқыту әдістерінің дұрыс таңдалуы – сабақтың нәтижелілігін қамтамасыз ететін маңызды фактор. Болашақта информатика сабағында саралап оқытудың кеңінен қолданылуы білім сапасын одан әрі жоғарылататыны сөзсіз.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі

1. Блум, Б. С. (1956). Taxonomy of Educational Objectives: The Classification of Educational Goals. Handbook I: Cognitive Domain. New York: Longmans, Green.

2. Брунер, Дж. (1966). Toward a Theory of Instruction. Harvard University Press.

3. Выготский, Л. С. (1984). Мышление и речь. Москва: Педагогика.

4. Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі. (2020). Информатика пәні бойынша оқыту әдістемесі. Алматы: Қазақ университеті баспасы.

5. Сағинова, Г. А. (2018). Информатика пәнін оқытуда саралап оқыту технологиясын қолдану. «Педагогика и инновации» журналы, №4.

6. Қасымов, М. Ә. (2019). Информатика сабағында ақпараттық технологияларды қолдану. Нұр-Сұлтан: Білім.

БАЛАБАҚШАДА ҚҰЗЫРЕТТІЛІККЕ БАҒЫТТАЛҒАН ОҚЫТУ ӘДІСТЕРІ

Тогузбаева Гульмира Жаксылыковна,
Ақтөбе қаласы, №30 «Ұрпақ»
бөбекжай балабақшасының тәрбиешісі

Мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту жүйесі – бала тұлғасының қалыптасуындағы маңызды кезеңдердің бірі. Бұл кезеңде баланың зияткерлік, әлеуметтік, эмоционалдық және шығармашылық дамуына үлкен көңіл бөлінеді. Қазіргі таңда білім беру саласында жаңа бағыттар мен әдістер кеңінен енгізілуде, солардың бірі – құзыреттілікке бағытталған оқыту. Бұл әдіс

балаларды тек біліммен қамтамасыз етумен шектелмей, олардың өмірлік дағдыларын, өзін-өзі дамыту қабілеттерін және қоршаған ортамен тиімді әрекеттесу мүмкіндіктерін қалыптастыруға бағытталған.

Қазақстан Республикасында мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту жүйесін жаңғырту мақсатында жаңа білім беру мазмұны енгізілуде. Бұл тұрғыда құзыреттілікке бағытталған оқыту – заманауи талаптарға сай баланың жеке тұлғасын жан-жақты дамытуға мүмкіндік беретін тиімді тәсіл болып саналады. Балабақшада осы бағыттағы әдістерді қолдану арқылы балаларды шығармашылыққа, еркін ойлауға, қарым-қатынас жасауға, проблемаларды шешуге үйретуге болады.

Осы мақалада құзыреттілікке бағытталған оқыту әдістерінің теориялық негіздері, балабақшада қолданылатын негізгі түрлері, оларды тиімді қолдану жолдары, артықшылықтары мен туындайтын қиындықтары қарастырылады. Сонымен қатар бұл әдістерді жүзеге асыруда педагогтардың рөлі мен кәсіби біліктілігінің маңыздылығы да атап көрсетіледі.

Құзыреттілік ұғымы – білім беру жүйесіндегі маңызды категориялардың бірі. Құзыреттілік дегеніміз – тұлғаның білім, білік, дағдысын өмірде тиімді пайдалана алу қабілеті, сонымен қатар әлеуметтік, коммуникативтік, ақпараттық және басқа да дағдыларды қамтитын кешенді түсінік. Құзыреттілік тек білім деңгейін ғана емес, сонымен қатар жеке тұлғаның әлеуетін, өмірлік тәжірибесін, өзін-өзі тану және дамыту қабілетін сипаттайды.

Құзыреттілікке бағытталған оқыту – бұл дәстүрлі оқытудан ерекшеленетін, баланың белсенділігін, дербестігін, шығармашылығын және өмірлік жағдайларға бейімделуін дамытуға бағытталған әдіс. Мұндай оқыту балаларды ойлауға, талдауға, шешім қабылдауға, өз көзқарасын дәлелдеуге үйретеді. Бұл тәсілдің мақсаты – балаға білімді дайын күйінде бермей, оны өз бетімен ізденуге, тәжірибе жасауға, қателесуге және сол арқылы үйренуге итермелеу.

Құзыреттілікке бағытталған оқыту әдістерінің негізгі түрлері

Құзыреттілікке бағытталған оқыту әдістері әртүрлі болуы мүмкін. Олар баланың жас ерекшелігіне, қызығушылығына, даму деңгейіне байланысты таңдалады. Төменде балабақшада кеңінен қолданылатын негізгі әдістер қарастырылады.

Ойын әдісі

Балабақшада балалардың басты әрекеті – ойын. Сондықтан білім беру процесін ойын түрінде ұйымдастыру ең тиімді жолдардың бірі болып саналады. Ойын арқылы балалар өздерін еркін сезінеді, белсенділік танытады, бір-бірімен қарым-қатынасқа түседі және түрлі рөлдерде әрекет етеді. Мысалы, дәрігер, мұғалім, құрылысшы сияқты рөлдерді ойнау арқылы балалар еңбек дағдыларын, әлеуметтік рөлдерді меңгереді.

Ойын әдісі балалардың тілін дамытуға, логикалық ойлау қабілетін арттыруға, зейінін шоғырландыруға, ұжыммен жұмыс істеуге үйретеді. Сонымен қатар балалардың қиялы мен шығармашылығын дамытуда да ойын маңызды рөл атқарады.

Зерттеу және тәжірибе жасау әдісі

Бұл әдіс балалардың табиғатқа, қоршаған ортаға деген қызығушылығын арттыруға бағытталған. Балалар белгілі бір тақырып бойынша бақылау жүргізіп,

тәжірибе жасайды, өз бетінше сұрақ қойып, жауап іздейді. Мысалы, су мен құмның қасиеттерін зерттеу, өсімдіктің өсуін бақылау, түрлі заттардың суда ерігіштігін анықтау сияқты қарапайым тәжірибелер арқылы балалар танымдық қабілеттерін дамытады.

Зерттеу әдісі баланың сыни ойлауын, бақылаушылық қабілетін, талдау және қорытынды жасау дағдыларын қалыптастырады. Сонымен қатар бұл әдіс арқылы балалар өз ойларын нақты жеткізе білуге және дәлелдеуге үйренеді.

Жобалық әдіс

Жобалық әдіс – құзыреттілікке бағытталған оқытудың маңызды компоненттерінің бірі. Бұл әдіс арқылы балалар белгілі бір тақырып бойынша өз жобаларын құрастырып, оны жүзеге асырады. Жоба барысында балалар жоспар құрып, ақпарат жинап, тапсырмаларды орындап, нәтижесін көрсетеді.

Мысалы, «Менің отбасым», «Құстар әлемі», «Туған өлкем» сияқты жобалар арқылы балалар өз зерттеуін жүргізіп, сурет салып, көрнекілік жасап, ертегі құрастырып, ән айтып, рөлдер ойнап, қорытындысында өз жобаларын топ алдында таныстырады. Бұл әдіс балалардың өзін-өзі танытуына, шығармашылық қабілетін дамытуға, топта жұмыс істеуге, жауапкершілік алуға ықпал етеді.

Интерактивті әдістер

Интерактивті әдістер балалардың өзара әрекеттесуін, пікір алмасуын, ынтымақтастықта жұмыс істеуін қамтиды. Бұл әдістерге әңгімелесу, сұрақ-жауап, диалог, «ми шабуылы», топтық жұмыс, жұптық тапсырмалар, тренингтер және басқа да белсенді оқыту тәсілдері жатады. Интерактивті әдістер балаларды тыңдай білуге, пікірін еркін айтуға, басқа адамның көзқарасын қабылдауға және мәдениетті қарым-қатынас жасауға тәрбиелейді.

Кіріктірілген (интеграциялық) әдіс

Кіріктірілген оқыту – әртүрлі білім салаларын өзара байланыстыра отырып, бір тақырып аясында сабақ жүргізу тәсілі. Бұл әдіс баланың жан-жақты дамуына, алған білімін өмірмен байланыстыра алуына жағдай жасайды. Мысалы, «Жыл мезгілдері» тақырыбын музыка, бейнелеу өнері, тіл дамыту, математика пәндерімен байланыстыру арқылы бала осы ұғымды толық түсініп, оны түрлі қырынан тануға мүмкіндік алады.

Құзыреттілікке бағытталған оқытудың тиімділігі

Құзыреттілікке бағытталған оқыту әдістері балабақшада бірнеше маңызды нәтиже береді. Ең алдымен, бұл әдістер баланың белсенділігін арттырады. Бала оқу процесіне қатысушы емес, оның белсенді мүшесіне айналады. Өз бетінше әрекет ету, шешім қабылдау, жауапкершілік алу, қателесуден қорықпау – осының бәрі бала бойында еркіндікті, сенімділікті қалыптастырады.

Екіншіден, бұл әдістер арқылы балалардың шығармашылық қабілеті, ойлау, сөйлеу дағдылары дамиды. Олар өз ойын жеткізу, дәлелдеу, пікір айту, басқа баланың пікірін тыңдау сияқты дағдыларды меңгереді. Бұл дағдылар кейінгі мектеп өмірінде де, қоғамда да өте қажет болады.

Үшіншіден, құзыреттілікке бағытталған әдістер балаларды топпен жұмыс істеуге, бір-біріне көмектесуге, ұжымдық шешім қабылдауға, достық пен сыйластыққа үйретеді. Бұл – әлеуметтік құзыреттіліктің дамуына ықпал етеді.

Қиындықтары мен шешу жолдары

Құзыреттілікке бағытталған оқыту әдістерін енгізу барысында бірқатар қиындықтар да туындауы мүмкін. Соның бірі – педагогтардың кәсіби дайындық

деңгейінің әртүрлілігі. Кейбір педагогтар жаңа әдістерді меңгеруге дайын емес немесе оларды қалай қолдану керектігін білмейді. Мұндай жағдайда арнайы курстар, семинарлар, тәжірибе алмасу алаңдарын ұйымдастыру қажет.

Тағы бір қиындық – материалдық-техникалық базаның жеткіліксіздігі. Балаларға тәжірибе жасау, зерттеу жүргізу үшін қажетті құрал-жабдықтар, көрнекіліктер, ойын материалдары болуы тиіс. Бұл мәселені шешу үшін мектепке дейінгі ұйымдардың жабдықталуын жақсарту, демеушілік немесе ата-аналармен бірлесе жұмыс істеу арқылы қол жеткізуге болады.

Сондай-ақ, оқыту процесінде уақыт тапшылығы, бағдарламаның тым тығыздығы да кедергі келтіруі мүмкін. Сондықтан педагогтар оқу мазмұнын тиімді жоспарлап, басым бағыттарды анықтап, икемді жұмыс жасауға үйренуі тиіс.

Қорыта айтқанда, құзыреттілікке бағытталған оқыту әдістері балабақшада баланың тұлғалық, әлеуметтік және танымдық дамуын қамтамасыз ететін маңызды құрал болып табылады. Бұл әдістер балалардың білімді тек қабылдап қана қоймай, оны өмірде қолдана білуіне, өз бетінше шешім қабылдауына, қарым-қатынас орната алуына, шығармашылықпен ойлауға үйретеді.

Құзыреттілікке бағытталған оқытуды тиімді жүзеге асыру үшін педагогтың кәсіби дайындығы, оқу-тәрбие процесін дұрыс ұйымдастыруы, оқу құралдарымен толық қамтамасыз етілуі, баланың жас ерекшеліктерін ескере отырып жұмыс жүргізуі қажет. Сонымен қатар ата-аналармен бірлесе жұмыс жүргізу де үлкен маңызға ие.

Бүгінгі таңда еліміздің мектепке дейінгі білім беру жүйесінде жүзеге асып жатқан жаңартылған білім мазмұны, құзыреттілікке негізделген тәсіл – болашақ ұрпақты жан-жақты, заманауи талаптарға сай етіп тәрбиелеудің тиімді жолы. Сондықтан балабақша педагогтары осы бағыттағы әдістерді меңгеріп, шығармашылықпен қолдана білсе, жас ұрпақтың жарқын болашағына берік негіз қаланады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Аймағамбетова Қ.Қ. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың теориясы мен әдістемесі. – Алматы: Рауан, 2021.

2. Әмірова Қ.Т., Тұрғынбаева Б.А. Мектепке дейінгі білім беру жүйесінде құзыреттілікке негізделген оқытуды ұйымдастыру. – Алматы: Қазақ университеті, 2020.

3. Выготский Л.С. Воображение и творчество в детском возрасте. – Москва: Педагогика, 2021.

4. Мұқанова Қ.Т. Құзыреттілікке бағытталған оқытудың теориялық негіздері. – Алматы: Білім, 2020.

5. М.Монтессори. Помоги мне это сделать самому. – Москва: ТриМаг, 2018.

6. Нұрымбетова Ж.Ж. Балалар бақшасындағы инновациялық технологиялар. – Астана: Фолиант, 2019.

7. Нұрбекова Р.Қ. Құзыреттілік тәсіл – мектепке дейінгі білім беруді жаңартудың негізі. // «Мектепке дейінгі білім» журналы, №4, 2021. – Б. 18-24.

ҚАЗАҚ ТІЛІ МЕН ӘДЕБИЕТІН АРАЛАС САБАҚ АРҚЫЛЫ ОҚЫТУДЫҢ ТИІМДІЛІГІ

Ұлықбан Гүлгүл Ерікқызы,
Ақтөбе облысы, Темір ауданы Кеңқияқ ЖОББМ
қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі

Түйіндеме. Бұл мақалада қазақ тілі мен әдебиетін аралас сабақ арқылы оқытудың теориялық негіздері мен педагогикалық тиімділігі талданды. Аралас сабақтардың білім беру үдерісіндегі маңыздылығы, олардың оқушылардың тілдік және әдеби қабілеттерін дамытудағы рөлі, ұйымдастырудағы қиындықтар мен оларды шешу жолдары қарастырылды. Зерттеу қазақ тілі мен әдебиетін аралас сабақ арқылы оқытудың оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттырып, білім сапасын жақсартатынын дәлелдеді.

Кілт сөздер. Қазақ тілі, қазақ әдебиеті, аралас сабақ, интеграция, оқыту әдістемесі, тілдік дағдылар, әдеби талдау, шығармашылық, білім беру.

Бүгінгі білім беру жүйесі тұрақты өзгерістерге ұшырап, жаңа әдіс-тәсілдерді меңгеруді талап етеді. Қазақ тілі мен әдебиеті – ұлттың рухани байлығы мен мәдениетін қалыптастыруда маңызды пәндер болып саналады. Бұл пәндерді оқытуда дәстүрлі тәсілдердің орны бөлек, бірақ заманауи талаптарға сай аралас сабақтар әдісін қолдану оқыту сапасын арттырудың тиімді жолдарының бірі болып табылады. Аралас сабақ әдісі арқылы оқушылар қазақ тілін меңгерумен қатар әдеби шығармаларды жан-жақты түсініп, терең талдау қабілетін дамытады. Мақалада қазақ тілі мен әдебиетін аралас сабақ арқылы оқытудың мәні, тиімділігі, артықшылықтары мен қиындықтары қарастырылады.

1. Аралас сабақ әдісінің теориялық негіздері

Аралас сабақ – білім беру процесінде екі немесе одан да көп пәннің мазмұнын, мақсаттарын, оқыту әдістерін бірлестіріп ұйымдастыру түрі. Бұл әдістің педагогикалық негізі – интеграция концепциясы. Интеграция оқушылардың пәндер арасындағы байланысты түсінуін және білімді жүйелі қабылдауын қамтамасыз етеді.

Қазақ тілін және әдебиетін араластырған сабақта тілдің грамматикалық, лексикалық, фонетикалық және стилистикалық ерекшеліктері әдеби шығармалар контексінде қарастырылады. Мысалы, тілдік бірліктердің мәні мен қызметі әдеби мәтіннің мазмұнымен сабақтасып оқытылады. Бұл оқыту тәсілі оқушылардың тілдік қабілеттерін практикалық тұрғыда жетілдіреді және әдеби талдау арқылы ойлау дағдыларын дамытады.

2. Қазақ тілі мен әдебиетін аралас сабақ арқылы оқытудың педагогикалық маңызы

2.1. Білімнің терең және жүйелі болуы

Аралас сабақта тілдік материал мен әдеби шығарманы бір мезгілде қарастыру оқушыларға әр пәннің өзіндік ерекшеліктерін терең түсінуге мүмкіндік береді. Мысалы, қазақ тілінің сөз таптары, сөйлем түрлері әдеби мәтіннен алынған мысалдар арқылы оқытылады. Бұл әдіс оқушылардың теориялық білімін практикамен ұштастырып, білімді толық игеруіне ықпал етеді.

2.2. Оқыту мотивациясының артуы

Әдеби шығармалардың мазмұны мен кейіпкерлерінің қызықты оқиғалары оқушылардың сабаққа деген қызығушылығын арттырады. Қазақ тілінің грамматикалық құрылымдарын өлең, әңгіме немесе роман арқылы үйрету тіл үйрену процесін жеңілдетеді әрі көңілді етеді.

2.3. Тілдік және коммуникативтік дағдылардың дамуы

Аралас сабақ барысында оқушылар оқылым, тыңдалым, сөйлеу және жазу дағдыларын дамытады. Әдеби талдау мен шығармашылық тапсырмалар арқылы өз ойларын еркін білдіруге үйренеді. Сонымен қатар, тілдік бірліктер мен стильдік ерекшеліктерді меңгеру арқылы жазбаша және ауызша сөйлеу мәдениеті қалыптасады.

2.4. Шығармашылық қабілеттердің дамуы

Әдеби шығармаларды талдау, кейіпкерлердің образын ашу, сюжеттің даму барысын бағалау оқушылардың сыни ойлау және шығармашылық қабілеттерін дамытады. Сонымен қатар, өлең жазу, эссе немесе шағын әңгіме құрастыру сияқты шығармашылық тапсырмалар тіл мен әдебиет пәндерінің сабақтастығын қамтамасыз етеді.

3. Қазақ тілі мен әдебиетін аралас сабақта қолданудың практикалық жолдары

3.1. Сабақ жоспарын дайындау

Аралас сабақты жоспарлау кезінде қазақ тілінің грамматикалық және лексикалық тақырыптары әдеби шығармалармен үйлестіріледі. Мысалы, сабақта «Сөйлем мүшелері» тақырыбы өтілсе, әдеби шығармадан мысалдар келтіріліп, оларды талдау жүргізіледі. Мұғалім әдеби мәтіннің мазмұнын түсіндірумен қатар тілдік бірліктердің қолданылуын көрсетеді.

3.2. Мәтіндер мен тапсырмаларды таңдау

Әдеби шығармалардан алынған мәтіндер тілдік дағдыларды дамыту үшін қолданылады. Мәтінге қатысты сөздік жұмыс, грамматикалық талдау, мазмұнын ашу, пікірталас ұйымдастыру сияқты тапсырмалар беріледі. Бұл әдіс оқушылардың мәтінмен өзара әрекетін арттырады.

3.3. Топтық және жұптық жұмыстар

Аралас сабақта топтық және жұптық жұмыстар тиімді қолданылады. Оқушылар топтарда мәтінді талдап, әртүрлі пікірлерді талқылайды. Мұндай жұмыс коммуникативтік дағдыларды дамытып, өзара ынтымақтастыққа үйретеді.

3.4. Қазіргі технологияларды пайдалану

Ақпараттық технологияларды сабақта қолдану аралас сабақтың тиімділігін арттырады. Мультимедиялық презентациялар, бейнефильмдер, электрондық оқулықтар қазақ тілін және әдебиетті терең меңгеруге көмектеседі.

4. Аралас сабақ өткізу кезінде кездесетін қиындықтар және оларды шешу жолдары

4.1. Уақыт тапшылығы

Аралас сабақтарды өткізу кезінде екі пәннің мазмұнын қамту уақытты көп қажет етеді. Бұл мәселені шешу үшін сабақтың нақты жоспарын жасап, маңызды тақырыптарды бөліп алу қажет.

4.2. Мұғалімдердің кәсіби дайындығы

Әдебиет пен тіл мұғалімдерінің аралас сабақ өткізуге дайын болуы маңызды. Мұғалімдерге кәсіби біліктілікті арттыру курстарын ұйымдастыру, жаңа әдістемелік материалдармен қамтамасыз ету қажет.

4.3. Оқу құралдарының жетіспеушілігі

Аралас сабақтарға арналған арнайы оқу-әдістемелік құралдардың аздығы – маңызды мәселе. Бұл олқылықты толтыру үшін мектептерде инновациялық әдістемелер мен оқу материалдарын әзірлеу жұмыстары күшейтілуі тиіс.

4.4. Бағдарламаның күрделілігі

Қазақ тілінің және әдебиетінің бағдарламаларын бірдей деңгейде игеру қиындық тудыруы мүмкін. Оқытуды кезең-кезеңмен және модульдік жүйе арқылы ұйымдастыру тиімді.

Қазақ тілі мен әдебиетін аралас сабақ арқылы оқыту – оқыту үрдісін тиімді және мазмұнды етуге арналған маңызды педагогикалық әдіс. Бұл тәсіл оқушылардың тілдік және әдеби қабілеттерін жан-жақты дамытуға, олардың пәнге деген қызығушылығын арттыруға мүмкіндік береді. Сонымен бірге аралас

сабақтар білім беру мазмұнын бірізді және жүйелі меңгеруге септігін тигізеді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Әдістемелік нұсқаулықтар қазақ тілі мен әдебиеті бойынша. — Нұр-Сұлтан, 2021.

2. Қабдолова А.Ә. Қазақ тілі мен әдебиетін оқыту әдістемесі. — Алматы, 2019.

3. Мұғалімдердің кәсіби дамуы және аралас сабақ әдістері. — ҚазҰУ баспасы, 2020.

4. Нұрғазина А. Жаңа білім беру технологиялары және қазақ тілі мен әдебиеті пәні. — Алматы, 2023.

5. Сәтжанова Г. Әдебиет пен тіл сабақтарында интеграция тәсілдері. — Алматы, 2022.

«MENTOR» ӘДІСТЕМЕЛІК ОРТАЛЫҒЫНАН «ҮЗДІК ҚАЛАМ»
РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛЫНЫҢ

ТАЛАПТАР/ШАРТТАР

- Авторлар қолжазбаларды мұқият тексеріп, түзетуі тиіс;
- автордың аты-жөнін (толық), ғылыми дәрежесін, атағын, қызметін, мекеменің толық
- атауын көрсету қажет;
- мақала авторының фотосуреті болуы шарт және өлшемі 4950х3510 пикселден (6х12
- мм, 300 ppi кем емес) кем болмауы тиіс;
- мақалаға оның мәні мен идеясын айқындайтын сюжетті фотосуреттерді тіркеп
- жіберуге болады (сканирленген фотосуреттердің өлшемі 10х15 мм, 300 ppi кем емес);
- пайдаланған кестелер, диаграммалар, графиктерді, пайдаланылған бағдарламалардың
- (Word, Excel, PowerPoint және т.б.) бастапқы пішімінде материалға қоса тіркеу қажет;
- мақала көлемі атауы мен әдебиеттер тізімін қоскқанда 3 беттен аспауы қажет;
- мақаланы төмендегідей талаптарға сәйкес ресімдеу керек: Microsoft Word, кегль – 12
- пункт, гарнитурасы - Times New Roman, парақ пішімі - А4, жиектері - 2 см, жоларалық
- интервал – жалаң, бірінші жол – 1, 25 см бос жер, азат жолға дейінгі және кейінгі интервал - 0 см.

ТРЕБОВАНИЯ/УСЛОВИЯ

- Рукописи должны быть тщательно выверены и отредактированы авторами:
- необходимо указывать: фамилию, имя и отчество автора (полностью), учёную
- степень, звание, должность, полное название учреждения;
- фото автора статьи обязательно и должно иметь размеры не менее 4950х3510
- пикселей (не менее 6х12 мм, 300 ppi), фото в статью не помещать;
- желательно сопроводить статью сюжетными фотографиями, которые будут отражать
- суть и идею статьи (размер отсканированных фото не менее 10х15 мм, 300 ppi);
- используемые таблицы, диаграммы, графики должны прилагаться к материалам в
- исходном формате используемых программ (Word, Excel, PowerPoint и др.);
- аннотация должна содержать только главную информацию статьи, не превышать
- объем 6 строк, выполняться на двух языках, отличающихся от языка статьи (пример: если
- статья написана на русском языке, то аннотация пишется на английском и казахском);
- максимальный объем статьи не более 3 страниц, включая название, список
- литературы;
- статью оформлять в соответствие с требованиями: Microsoft Word, кегль – 14
- пунктов, гарнитура - Times New Roman, формат листа - А4, поля - 2 см, междустрочный
- интервал – одинарный, первая строка – отступ на 1, 25 см, интервал перед и после абзаца – 0 см.
-

Эл. почта: kalam2025@mail.ru